

**IÄN JA SUKUPUOLEN VAIKUTUS TYÖTTÖMYYDEN JA
HYVINVOINNIN VÄLISIIN YHTEYKSIIN ESS-TUTKI-
MUKSEN 9. KIERROKSEN AINEISTOSSA - VERTAILEVA TUT-
KIMUS ERI HYVINVOINTIVALTIOREGIIMIN VÄLILLÄ**

Tapio Tuusvuori
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Tapio Tuusvuori	
Työn nimi Iän ja sukupuolen vaikutus työttömyyden ja hyvinvoinnin välisiin yhteyksiin ESS-tutkimuksen 9. kierroksen aineistossa - vertaileva tutkimus eri hyvinvointivaltiojärjestelmien välillä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Maisterintutkielma, 30 op
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 50
Tiivistelmä <p>Työttömyyden ja hyvinvoinnin välistä suhdetta on tutkittu laajasti, mutta vähemmän huomiota on kiinnitetty ikään-tyneiden työttömien kokemaan hyvinvointiin. Tutkielmassa tarkasteltiin Euroopan Unionin maista saatuja kyselytutkimusvastauksia. Otos kattoi useita hyvinvointivaltioita, joissa työttömien sosiaaliturva toteutuu eriasteisesti. Ensimmäinen tutkimuskysymys oli: "Onko 55-vuotiaiden tai sitä vanhempien työttömien koetussa hyvinvoinnissa tilastollisesti merkitseviä eroja nuorempiin ikäryhmiin verrattuna eri hyvinvointivaltioregiimeihin kuuluvissa Euroopan Unionin maissa? Toissijainen tutkimuskysymys oli: "Selittävätkö ikä, sukupuoli tai hyvinvointivaltioregiimi työttömien työttömyyden ja hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä tarkastellussa aineistossa?"</p> <p>Aineistona käytettiin Euroopan sosiaalitutkimuksen (ESS) 9. kierroksen kyselydataa vuodelta 2018, joka kattaa 25 maata ja 44 577 vastaajaa iältään 16-90 vuotta. Maat luokiteltiin viiteen hyvinvointivaltioregiimiin: pohjoismainen, anglosaksinen, mannereurooppalainen, eteläinen ja itäinen Eurooppa. Hyvinvointia mitattiin 10-pisteisellä asteikolla muuttujalla "onnellinen". Analyysi sisälsi yksilötason muuttujia (työllisyystilanne, ikä, sukupuoli) ja makrotason muuttujan (hyvinvointivaltioregiimit). Aineisto analysoitiin lineaarisilla regressiomalleilla, joissa keskityttiin sekä koko väestöön että työttömiin kussakin hyvinvointivaltioregiimissä.</p> <p>Analyysissä verrattiin aluksi työllisten ja työttömien hyvinvointia, jonka jälkeen tarkasteltiin 55 vuotta täyttäneiden tai vanhempien työttömien hyvinvointia. Tulokset osoittavat, että työttömät ilmoittivat heikommasta hyvinvoinnista kaikissa maissa verrattuna työssä oleviin. Tämä negatiivinen vaikutus oli tilastollisesti merkitsevä pohjoismaiden, anglosaksisen ja mannereurooppalaisen hyvinvointivaltioregiimin maissa. Sukupuoleen perustuvat erot hyvinvoinnissa eivät olleet tilastollisesti merkitseviä pohjoismaiden, anglosaksisen ja mannereurooppalaisen järjestelmissä, mikä viittaa siihen, että työttömyydellä oli yhtä kielteinen vaikutus sekä miehiin että naisiin. Sen sijaan Itä- ja Etelä-Euroopan maissa havaittiin tilastollisesti merkitsevä ero, jossa työttömien naisten kokema hyvinvointi oli korkeampaa kuin miesten.</p> <p>Työttömyyden ja hyvinvoinnin välinen negatiivinen suhde oli johdonmukainen kaikkialla Euroopassa, mutta vaihteli hyvinvointivaltioregiimin mukaan. Yli 55-vuotiaat työttömät raportoivat korkeammasta hyvinvoinnista verrattuna nuorempiin työttömiin. Tämä saattaa johtua työkuultuurien eroista maiden välillä, kuten varhaisemmasta eläkeiästä joissakin maissa.</p>	
Asiasanat: sosiaalityö, työttömyys, hyvinvointi, hyvinvointivaltioregiimit, tilastollinen analyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	4
2	AIEMPI TUTKIMUS JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
2.1	Työttömyyden vaikutukset hyvinvointiin	8
2.2	Hyvinvointivaltioregiimit, työttömyysturva ja hyvinvointi	12
2.3	Sukupuolen, työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteydet	15
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	17
3.1	Aineiston esittely	17
3.2	Käytetyt muuttujat	18
3.3	Lineaarinen regressiomalli tutkimusmenetelmänä	20
3.4	Aineiston kuvailu ja tunnusluvut	21
3.5	Tutkimuseettinen pohdinta	23
4	TULOKSET	25
4.1	Koko väestön hyvinvointi eri hyvinvointivaltioregiimeissä	25
4.2	Työttömien hyvinvointi eri hyvinvointivaltioregiimeissä	28
5	YHTEENVETO	34
5.1	Johtopäätökset	34
5.2	Tutkielman rajoitteiden ja vahvuuksien arviointi	37
5.2.1	Tutkimuksen laadun arviointi	38
5.2.2	Käytetyn tutkimusmenetelmän arviointi	40
5.3	Tutkielman relevanssi sosiaalityön näkökulmasta	41
	LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Tutkielman yhteiskunnallinen konteksti

Työttömyys on merkittävä yhteiskunnallinen haaste, jolla on lukuisia kielteisiä seurauksia yksilöille (Ehlert 2016, 81). Euroopan viimeaikaiset talouskriisit, työmarkkinoiden lisääntynyt epävakaus ja siitä seuranneet työpaikkojen menettämisen huolet sekä työttömyyden seuraukset ovat olleet laajalti tutkimuksen kohteena (Brand 2015, 361–362; Maunu, Räisänen & Tuomaala 2023; Alderotti, Vignoli, Baggini & Matysiak 2021, 871; Cheli, Coli & Regoli 2024, 18–19). Suomessa keskustelu työttömyydestä ja työelämästä on ollut aktiivista kevään 2024 aikana, liittyen erityisesti Petteri Orpon hallituksen työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin (esim. Valtioneuvosto 2023; Helsingin Sanomat 2024).

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet vahvan ja johdonmukaisen syy-yhteyden työttömyyden ja monenlaisten kielteisten seurausten, kuten alhaisen hyvinvoinnin ja heikon terveyden, välillä (McKee-Ryan, Song, Wanberg & Kinicki 2005, 75; Paul & Moser 2009; Norström, Virtanen, Hammarström, Gustafsson & Janlert 2014, 10–12; Norström ym. 2017, 9–10). Työttömyyden ohella myös epävarmat tai haavoittuvat työsuhteet ovat lisääntyneet Euroopassa (Bazillier, Boboc & Calavrezo 2016, 265). Määräaikainen työ, määräaikaiset sopimukset ja osa-aikatyö ovat yleistyneet, mikä voi olla yksilölle stressaavaa ja heikentää työntekijöiden terveyttä ja hyvinvointia (Julia ym. 2017, 399–400). Tämä puolestaan herättää kysymyksiä sosiaalisesta syrjäytymisestä, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta, joiden on vaikeampi löytää uutta työtä.

Keskeiset käsitteet

Tämän tutkielman kannalta keskeinen käsite on hyvinvointi. Tutkimuskirjallisuudessa hyvinvointia on määritelty yhdistelmäksi hyvää oloa ja hyvää toimintaa,

myönteisiä tunteita, kuten onnellisuutta ja tyytyväisyyttä, sekä omien mahdollisuuksien kehittämistä, elämänhallintaa, tarkoituksenmukaisuutta ja myönteisiä ihmissuhteita. Termi subjektiivinen hyvinvointi on synonyymi positiiviselle mielenterveydelle. Hyvinvoinnin käsitteellistäminen menee mielenterveysongelmien puuttumista pidemmälle ja käsittää käsityksen siitä, että elämä sujuu hyvin. Hyvinvointi on yhdistetty menestykseen ammatillisella, henkilökohtaisella ja ihmissuhteiden välisellä tasolla, ja hyvinvoivat henkilöt ovat tuottavampia työpaikalla, oppivat tehokkaammin, ovat luovempia, osoittavat enemmän prososiaalista käyttäytymistä ja luovat myönteisiä ihmissuhteita. Lisäksi pitkittäistutkimukset osoittavat, että lapsuuden hyvinvointi ennustaa tulevaa hyvinvointia aikuisuudessa. Korkeampi hyvinvointi on yhteydessä parempaan fyysiseen terveyteen ja pitkäikäisyyteen sekä parempaan yksilölliseen suorituskyykyyn työssä. Korkeampi elämäntyytyväisyys on myös yhdistetty parempaan kansantalouden suorituskyykyyn. (Ruggeri, Garcia-Garzon, Maguire, Matz & Huppert 2020, 1–2.)

MacLeod ja Conway (2005, 372–374) toteavat, että tulot, sosiaaliset verkostot ja suunnittelukyky ovat keskeisiä hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Korkeammat tulot, vahvat sosiaaliset suhteet ja hyvä kyky suunnitella tulevaisuutta ovat yhteydessä parempaan hyvinvointiin. Seligman, Railton, Baumeister ja Sripada (2013, 140–141) puolestaan korostavat, että hyvinvoinnin kannalta sekä tulevaisuuteen suuntautuminen että menneisyyden kokemuksista oppiminen ovat yksilölle tärkeitä kykyjä. Toisin sanoen yhdistämällä menneisyyden kokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat yksilöt voivat tehdä parempia päätöksiä ja parantaa hyvinvointiaan. Lisäksi on todettu, että subjektiivinen työllistyvyys eli mahdollisuus saada tarvittaessa työtä on yhteydessä korkeampaan hyvinvointiin (Green, 2011, 275–276).

Lisäksi sukupuolen merkitys työttömyyteen ja hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä on ollut suosittu aihe tutkimuskentällä, vaikka tulokset ovatkin johtaneet erilaisiin johtopäätöksiin (esim. McKee-Ryan ym., 2005 & Paul ja Moser 2009). On havaittu, että työttömyys vaikuttaa eri tavoin naisiin ja miehiin, jolloin joidenkin tutkimusten mukaan mielenterveysongelmat ovat erityisen näkyviä miehillä työttömyyden seurauksena (Paul & Moser 2009, 279–280), kun taas joidenkin tutkimusten mukaan työttömät naiset kärsivät työttömyydestä miehiä enemmän (Frasquilho, de Matos, Marques, Gaspar & Caldas-de-Almeida 2016, 827–828). Yhteiskunnallisilla normeilla ja odotuksilla on yleensä merkitystä siinä, miten miehet ja naiset kokevat työttömyyden (Strandh, Hammarström, Nilsson, Nordenmark & Russel 2013, 650; Unger ym., 2018, 64). Huolimatta naisten yhteiskunnallisen aseman tasavertaisuudesta, perinteinen normi miehestä pääasiallisena elättäjänä on edelleen vallalla paikoitellen etenkin Itäisessä ja Eteläisessä Euroopassa (Unger ym. 2018; Van der Meer, 2014, 23–24). Lisäksi

on olennaista ottaa huomioon, että iäkkäämmät työkäiset henkilöt saattavat tukeutua perinteisempiin käsityksiin sukupuolesta ja työkuultuureista. Tämä korostaa tarvetta ymmärtää työttömyyden vaikutuksia aiemmissa sukupolvissa vallinneiden sukupuoliarvojen ja -roolien näkökulmasta.

Euroopan eri maissa on käytössä monimuotoisia sosioekonomisia järjestelmiä, joilla pyritään turvaamaan kansalaisten oikeuksia ja hyvinvointia. Muun muassa Sarkar (2017, 438), Esping-Andersen (1990) ja Eikemo ja Bambra (2008,2009) ovat tutkimuksissaan eritelleet ja luokitelleet maita hyvinvointivaltioregiimeihin.

Erityisesti minua kiinnostaa tarkastella iän vaikutusta koettuun hyvinvointiin työttömien vastaajien raportoimana. OECD:n selvityksen (2021) mukaan 5,5 prosenttia 55–64-vuotiaista oli EU:ssa työttömänä vuonna 2021. Tämä korostaa kriittistä sosiaalipoliittista haastetta ikääntyvissä yhteiskunnissa, jotka kohtaavat monenlaisia muutospaineita. Voidaankin todeta, että eri valtioiden kesken on vaihtelua hyvinvointijärjestelmien toteuttamisen tavoissa ja siinä, missä määrin palvelujärjestelmät vastaavat kansalaisten hyvinvointitarpeisiin. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ikääntyneiden henkilöiden työttömyyden polut vaihtelevat huomattavasti sekä työmarkkinoiden että sosiaaliturvan osalta. Näiden monisyisten taustatekijöiden vuoksi voidaan esittää väite, että iällä ja sukupuolella saattaa olla erilaisia merkityksiä työttömyyskokemuksen kannalta kontekstin mukaan. Tällä perusteella muodostin seuraavat tutkimuskysymykset tämän työn tutkimustehtävänä:

Tutkimuskysymykset

Ensisijainen tutkimuskysymys: Onko 55-vuotiaiden tai sitä vanhempien työttömien koetussa hyvinvoinnissa tilastollisesti merkitseviä eroja nuorempaan ikäryhmään verrattuna eri hyvinvointivaltioregiimeihin kuuluvissa Euroopan Unionin maissa?

Toissijainen tutkimuskysymys: Selittävätkö ikä, sukupuoli tai hyvinvointivaltioregiimi työttömien työttömyyden ja hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä tarkastellussa aineistossa?

Tutkimuksen tavoite ja perustelut

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella työttömyyden, iän ja sukupuolen mahdollisia vaikutuksia tarkasteltavan väestön kokemaan hyvinvointiin määrällisten tutkimusmenetelmien avulla. Tutkimuksessa keskitytään ikääntyneiden työntekijöiden

työttömyyden ja subjektiivisen hyvinvoinnin väliseen suhteeseen, jota mitataan keskeisen osatekijän - onnellisuuden - avulla. Aineistona olen hyödyntänyt European Social Surveyn 9. kierroksen dataa. Aineisto kattaa 25 Euroopan Unionin maata, jotka olen luokitellut viiteen eri hyvinvointivaltioregiimiin tutkimuskirjallisuuden perustuen. Tämän tutkielman kautta pyrin tuottamaan lisätietoa sosiaalityön käyttöön.

Valitsin tämän tutkielman katsantokulmaksi kotimaisen kontekstin sijaan Euroopan Unionin alueen. Pohjimmaisena intressinä minulla oli saada yleiskäsitys työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteyksistä kansainvälisellä tasolla. Osaltaan työn toteutustavan valikoitumiseen vaikutti myös kiinnostukseni harjoitella määrällisen tutkimusotteen käyttöä opinnäytetyössäni. Tilastollisten menetelmien hyödyntämisen kannalta vertaileva tutkimus usean eri maan ja laajan vastaajien joukon otoksesta on perusteltua. Työttömyyden ilmiötä on aiheellista tarkastella Euroopan mittakaavassa yksittäisen maan tilanteen sijaan muistakin syistä. Ensinnäkin Euroopan maat muodostavat yhteisen talousalueen, jossa suhdannemuutokset ja kriisit vaikuttavat ylikansallisesti työmarkkinoihin paikallisten vaikutusten ohella. Lisäksi Euroopan Unioni koostuu useista erilaisista valtioista, jotka käsittelevät työttömyyttä ja sosiaaliturvaa eri tavoin. Vertaileva tutkimusote tarjoaa minulle arvokkaan tilaisuuden tarkastella eri Euroopan Unionin alueen maiden yhtäläisyyksiä ja eroja työttömyyden, iän, sukupuolen ja hyvinvointivaltioregiimien yhteisvaikutusten osalta.

2 AIEMPI TUTKIMUS JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa tarkastellaan työttömyyden ja hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä aiemman tutkimuksen valossa. Ensimmäiseksi käsitellään työttömyyden vaikutuksia sosiaaliin ja henkiseen hyvinvointiin yleisesti. Seuraavaksi syvennyttään teoreettisiin näkökulmiin ja malleihin, jotka selittävät työttömyyden ja hyvinvoinnin välistä suhdetta. Kolmantena käsitellään hyvinvointivaltioregiimejä ja työttömyysturvan roolia hyvinvoinnissa. Lopuksi tarkastellaan sukupuolen ja iän merkitystä työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä suhteessa eri hyvinvointivaltiojärjestelmissä.

2.1 Työttömyyden vaikutukset hyvinvointiin

Monet mielenterveyttä koskevat tutkimukset ovat keskittyneet stressiä aiheuttavien elämäntapahtumien, kuten työttömyyden, vaikutuksiin. On osoitettu, että työttömyys voi aiheuttaa toimeentulotukivaikeuksien lisäksi merkittäviä vaikutuksia yksilön hyvinvointiin (McKee-Ryan ym. 2005, 75–76; Paul & Moser 2009; Aarnio, Kangas & Ylikännö 2020, 176–177). Brouwers (2020, 6) väittää, että työttömyyteen liittyvä yhteiskunnallinen stigma voi aiheuttaa ahdistusta, epävarmuutta ja häpeää, mikä madaltaa yksilön hyvinvointia ja voi johtaa mielenterveysongelmiin.

Paul ja Moser (2009, 264–265) vertasivat työttömien ja työssäkäyvien mielenterveyttä koko väestössä ja havaitsivat, että 16 prosenttia työssäkäyvistä ja 34 prosenttia työttömistä kärsi mielenterveysongelmista. Tämä osoittaa, että työttömillä on kaksinkertainen riski kärsiä mielenterveysongelmista verrattuna työssäkäyviin. Näiden tutkimusten perusteella voidaan päätellä, että työpaikan menettäminen ja työttömyys

vaikuttavat kielteisesti psykososiaaliseen hyvinvointiin. Samankaltaisia tuloksia on raportoitu myös muissa tutkimuksissa (Burgard, Brand & House 2007, 381–383).

Näiden tutkimusten perusteella voidaan päätellä, että työpaikan menettäminen ja työttömyys vaikuttavat kielteisesti psykososiaaliseen hyvinvointiin, mikä johtaa itsetunnon, itsehyväksynnän, itseluottamuksen, elämäntyytyväisyyden, tarkoituksenmukaisuuden tunteen ja kontrollin tunteen heikkenemiseen sekä lisääntyneeseen apatiaan, joutilaisuuteen, eristäytyneisyyteen ja sosiaalisen tuen hajoamiseen. Lisäksi työympäristöön osallistumisen suotuisia vaikutusten kuten taitojen hyödyntämisen, aikarakenteen, taloudellisen turvan, ihmissuhteiden välisen sosiaalistumisen ja arvostetun aseman menettämiseen yhteiskunnassa. (Jahoda 1982, 39; McKee-Ryan ym., 2005; Näsi, Perkiö & Kokkinen 2021, 18.) Näiden löydösten perusteella työttömyyttä voidaan perustellusti pitää vakavana uhkana kansanterveydelle.

Usein oletetaan, että keski-ikäiset kärsisivät psykologisesti eniten työttömyydestä, koska heillä on usein perhevelvoitteita, he ovat riippuvaisempia taloudellisista tuloista ja ovat sitoutuneet vahvasti uraansa. Paul ja Moser (2009) osoittivat aiemmin mainitussa meta-analyysissä, että iän, psykologisen stressin ja työttömyyden välillä on kaareva yhteys (engl. *curvilinear relationship*). Toisin sanoen Paul ja Moser havaitsivat nuorten ja eläkeikää lähestyvien työttömien kärsivän työttömyydestä enemmän kuin keski-ikäiset verrokkinsa. Kyseisten tutkijoiden mukaan vanhempia työttömiä koskevan tutkimusta on niukasti. He myös esittivät huomionaan, että useimmissa teollisuusmaissa meneillään olevat väestörakenteen muutokset johtavat siihen, että iäkkäiden henkilöiden osuus työmarkkinoilla kasvaa lähitulevaisuudessa. (Paul & Moser, 2009, 280.)

Vaikutusvaltainen teoreettinen käsitys työttömyyden ja hyvinvoinnin välisestä suhteesta perustuu työn tehtäviin tai merkitykseen. Marie Jahoda (1982) tutki työttömyyden seurauksia, jotka ulottuvat taloudellisia vaikutuksia pidemmälle, ja selvitti ei-työllisyyden sosiaalipsykologista merkitystä. Jahodan malli koostuu kahdesta työnteon funktiosta: ilmeisestä ja piilevästä. Työn ilmeinen funktio liittyy rahan ansaitsemiseen, joka kuuluu aineellisten ja taloudellisten resurssien alueeseen sosiaalisen syrjäytymisen kontekstissa. Työllä on Jahodan mukaan kuitenkin myös latenteja funktioita, jotka heijastavat sosiaalisen syrjäytymisen muita osa-alueita. Jahoda (1982) määritteli viisi välttämätöntä psykologista funktiota: aikarakenteen tarjoaminen, toiminta, sosiaalinen asema, tieto henkilökohtaisesta identiteetistä, sosiaaliset kontaktit ja osallistuminen kollektiiviseen tarkoitukseen, mikä mahdollistaa mielekkään yhteiskunnallisen sitoutumisen. Nämä moniulotteiset piilevät toiminnot tyydyttävät tärkeitä inhimillisiä tarpeita, ja jos ihmiset eivät pääse käyttämään näitä toimintoja, heidän mielenterveytensä kärsii.

David Fryer (2002) kritisoi osittain Jahodan latenttien funktioiden mallia ja esitti niin sanotun "Agency restriction" -mallin, jossa korostetaan kontrollin, toimijuuden ja elämän ennustettavuuden merkitystä työttömyystilanteessa. Fryerin mukaan työttömät ovat aktiivisia toimijoita, jotka pyrkivät järjestämään ja jäsentämään omia etujaan, tekemään päätöksiä omasta elämästään, pyrkivät vakiinnuttamaan asemansa ja tekemään tulevaisuudensuunnitelmia (Fryer 2002, 103–125).

On esitetty, että työttömyyden kielteiset seuraukset johtuvat siitä, että yksilön toimijuus ja kykyä suunnitella tai hallita tulevaisuuttaan ja tavoitella aktiivisesti haluttuja elämäntavoitteita rajoitetaan voimakkaasti uudelleen työttömyyden aikana (Högberg, Voßmer, Gebel & Strandh, 2019). Högberg ym. (2019) korostavat sellaisten tekijöiden kuin hallinnan tunteen ja itsemääräämisoikeuden merkitystä työttömien hyvinvoinnille. Todetaan, että työttömänä oleminen on hyvinvoinnille vähemmän haitallista, jos työtön henkilö kokee hallinnan tunteen olevan suurempi. Kuitenkin juuri työttömyystilanteen ennakoimattomuus vaikuttaa haitallisesti suunnittelun mahdollisuuteen. Koska ikääntyneiden henkilöiden on vaikeampi saada työtä ja heillä on taipumus jäädä pitkäaikaistyöttömiksi, tämän ryhmän kohdalla tilanteen pitäisi olla huonompi. Erityisesti taloudellisten resurssien väheneminen johtaa elämänkulun hallinnan ja toimijuuden vähenemiseen ja rajoittaa yksilöiden kykyä suunnitella ja järjestää tyydyttäviä elämäntapoja, mikä puolestaan toimii stressitekijänä ja vaikuttaa haitallisesti hyvinvointiin (Fryer 2002, 124).

Suomalaisissa työelämää koskevissa tutkimuksissa on toisaalta esitetty, että työllistyminen yli 55-vuotiaana voi olla haastavaa, mutta ei niin mahdotonta kuin julkinen keskustelu toisinaan antaa ymmärtää. Työttömänä vuoden lopussa olleista 55–59-vuotiaista noin 30 prosentilla on seuraavan vuoden lopussa työpaikka. Luku kuitenkin aliarvioi työllistymisen todennäköisyyttä, sillä osa irtisanotuista aloittaa uudessa työssä heti vanhan päätyttyä eikä ehdi päätyä työttömäksi työnhakijaksi. Kun tämä otetaan huomioon, on 56–60-vuotiaana irtisanotun työllistymistodennäköisyydeksi saatu 50 prosenttia. Ikääntyneiden joukko on kuitenkin varsin heterogeeninen. Ikääntyneiden joukossa on myös matalasti koulutettuja, joiden työttömyys on pitkittynyt ja joiden on erityisen vaikeaa päästä takaisin työmarkkinoille (Alasoini, Joensuu, Juonen-Posti, Järnefelt, Riekhoff, Toivio & Turunen 2022, 15.)

Edellä mainituista syistä johtuen on aiheellista tutkia ja laajentaa tietämystä työttömyyden vaikutuksesta ikääntyneiden työttömien hyvinvointiin. Työmarkkinoiden näkökulmasta he ovat jatkuvasti kasvava ryhmä. On esitetty, että riski joutua pitkäaikaistyöttömäksi tai pysyvästi työttömäksi kasvaa iän myötä (Walsh, Scharf, Van Regenmortel & Wanka, 2021). Nämä havainnot ovat erityisen tärkeitä tässä kontekstissa, mikäli oletetaan niin, että ikääntyneiden työttömien on vaikeampaa palata

työmarkkinoille. Tästä puolestaan aiheutuu se, että heillä on suurempi riski heikompaan hyvinvointiin verrattuna muuhun väestöön. Mikäli yksilön yhteiskunnan reuna-alueille jääminen on pitkäkestoista, voivat hänen voimavaransa järjestää asioitaan olla niukat ilman riittäviä sosiaaliturvapoliittisia tukitoimenpiteitä.

Sosiaaliset rakenteet vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka työttömyys johtaa eräiden väestöryhmien sosiaaliseen syrjäytymiseen. Samalla kun Euroopan maat kehittyvät kohti yhteiskuntaa, jossa korostetaan yksilön vastuuta, näyttää siltä, että politiikan kehitys ei pysy tässä muutoksessa mukana. Yksilön vastuu omasta työllistymisestään ja työttömyydestään kasvaa, mutta valtiot eivät tue kansalaisiaan riittävästi, vaan tuen päämuoto on usein vain eriasteiset tulonsiirrot. (Sen 1999: 21–23.)

Yhdessä nämä kaksi lähestymistapaa ovat osoittautuneet hedelmällisiksi työttömyyden ja mielenterveyden välisen suhteen ymmärtämisessä, osittain psykososiaalisesta tarpeesta ja osittain taloudellisesta tarpeesta työllistyä (Strandh, Hammarström, Nilsson, Nordenmark & Russel, 2013, 651). Nämä tarpeet voivat kuitenkin vaihdella yksilöiden ja työttömien ryhmien välillä. Tämän mallin perusteella yksilöiden, joilla on sekä heikko taloudellinen tarve että heikko psykososiaalinen tarve työllistyä, ei pitäisi kokea työttömyyttä ongelmalliseksi. Näin ollen huonon mielenterveyden todennäköisyyden pitäisi olla suurempi yksilöillä, joilla on vahva psykososiaalinen ja taloudellinen tarve (Strandh ym., 2013). Työttömyyden ja hyvinvoinnin välistä suhdetta sekä miesten ja naisten välisiä eroja tulisi tarkastella rakenteellisesta näkökulmasta, joka ottaa huomioon heidän erilaisen asemansa perheessä, työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Sosiaalinen konteksti ja sukupuolimallit työmarkkinoilla ja perheessä vaikuttavat merkittävästi siihen, miten työttömyyden seuraukset ymmärretään. (Strandh ym., 2013, 662.)

Tähän liittyen, Paul ja Moser (2009) kuvaavat maskuliinisen identiteetin olevan länsimaisissa yhteiskunnissa suoraan yhteydessä työpaikkaan ja näin ollen uskomattoman haavoittuvainen työttömyystilanteessa. Näin ollen miehillä on taipumus asettaa työnsä etusijalle, kun taas naiset pitävät usein kotiroolejaan tärkeämpinä. Depriivaatioteorian mukaisesti voidaan olettaa, että naisten kotitöistä aiheutuvat velvollisuudet saattavat kompensoida joitakin työttömyyden piileviä kielteisiä vaikutuksia. Jahoda (1982) väittää, että perinteinen kotiäidin rooli tarjoaa ikään kuin aikarakenteen, tarkoituksen, aseman ja toiminnan työttömänä olevalle naiselle.

Tutkimusten mukaan työttömät naiset kärsivät kuitenkin samassa määrin kuin työttömät miehet (Hammarström, Gustafsson, Strandh, Virtanen & Janlert 2011, 191). Nämä ristiriitaiset havainnot näyttävät osoittavan moniulotteisen ja -tulkintaisen yhteyden työllisyyden, sukupuolen ja hyvinvoinnin välillä. Myös tutkimuksissa on todettu, että sukupuoliroolit vaihtelevat ajassa ja paikassa, sillä Pohjoismaissa naisten

työvoimaosuus on ollut pitkään hyvin korkea, kun taas Espanjan, Saksan tai Irlannin kaltaisissa maissa se on historiallisesti ollut alhaisempi (Ehlert, 2016; Strandh ym., 2013). Olettaen, että sukupuolen, työttömyyden ja hyvinvoinnin välinen suhde kytkeytyy miesten ja naisten sukupuoliroolien ja -olojen eroihin, näillä maiden välisillä kontekstuaalisilla eroilla pitäisi olla merkitystä tämän suhteen kannalta, ja ne otetaan huomioon tässä tutkimuksessa.

Edellä käsitellyt mekanismit voivat vaihdella iän mukaan ja olla merkittävämpiä iäkkäillä työttömillä, joihin tässä tutkimuksessa keskitytään. Työllä on ikääntyneille henkilöille korostunut merkitys verrattuna nuorempiin ikäryhmiin (Unger et al., 2018). Koska työttömyys on keskeisessä asemassa identiteetin muokkaamisessa, se voi käynnistää syvällisen elämänmuutoksen, mikä johtaa yksilöiden kamppailuun identiteetin menettämisen kanssa (Jahoda, 1982). Tämä vaikutus on huomattavasti selvempi iäkkäillä henkilöillä, jotka ovat omistaneet huomattavan osan elämästään työlle (Jahoda, 1982; Unger ym., 2018), ja vielä selvemmin havaittavissa iäkkäillä miehillä kuin naisilla, koska miesten identiteetti on tiiviimmin sidoksissa työhön kuin naisten identiteetti (Paul & Moser, 2009).

On esitetty, että ikääntyneiden henkilöiden työttömyys ja pitkittynyt työttömyys voivat heikentää hyvinvointia ja johtaa mielenterveysongelmiin. (Walsh, Scharf & Keating, 2017, 93). Lisäksi työssäkäynnistä saatujen tulojen keskeinen merkitys heidän taloudelliselle turvallisuudelleen lisää näitä vaikutuksia (Fryer, 2002; Jahoda, 1982;), ja tulojen vähenemisessä esiintyvät maiden väliset erot vaarantavat heidän hyvinvointinsa entisestään (Breslin & Mustard 2003, 13). On kuitenkin näyttöä siitä, että nuoremmat ihmiset ovat sopeutumiskykyisempiä taloudellisesti kireisiin tilanteisiin (Ervasti & Venetoklis, 2010, 119–120). Tämä saattaa selittyä sillä, että iäkkäämmät henkilöt ovat tyypillisesti enemmän riippuvaisia taloudellisista tuloista ja ovat usein saavuttaneet tietynlaisen elämänlaadun, joka voi heikentyä, jos työttömyys johtaa tulojen vähenemiseen (Unger ym., 2018). Näin ollen voidaan väittää, että työllisyydellä voi olla suurempi merkitys ikääntyneiden yksilöiden identiteetille ja taloudelliselle turvallisuudelle, ja se vaikuttaa vielä enemmän miehiin.

2.2 Hyvinvointivaltioregiimit, työttömyysturva ja hyvinvointi

Useimpia Euroopan maita pidetään nykyään hyvinvointivaltioina. Niille on ominaista demokraattiset poliittiset prosessit, kapitalistinen talous ja kehittynyt hyvinvointi, jossa valtiolla on sosiaalipoliittisten toimenpiteiden avulla merkittävä rooli

taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden ja haavoittuvuuden torjunnassa (Giddens, 2007). Tämä ei kuitenkaan tarkoita hyvinvointijärjestelmien tilanteen olevan sama kaikkialla Euroopassa.

Gøsta Esping-Andersen esittää teoksessaan "Three Worlds of Welfare Capitalism" (1990) hyvinvointivaltioiden luokittelun, joka perustuu kolmen erilaisen hyvinvointikapitalismin kriteerin operationalisointiin ja kolmeen sitä täydentävään toimenpidekokonaisuuteen: dekommodifikaatio, sosiaalinen kerrostuneisuus ja yksityisen ja julkisen yhdistelmä. Ne hyvinvointivaltiot, jotka ovat poliittisen perinteen, periaatteen, tarjonnan tasojen suhteen kaikkein samankaltaisimpia, sijoitetaan yhteen. Dekommodifikaatiolla tarkoitetaan sitä, missä määrin hyvinvointivaltio yhteiskunnallisen rakenteensa avulla rajoittaa kansalaistensa riippuvuutta markkinoista hyvinvointitarpeidensa tyydyttämiseksi (Esping-Andersen 1990, 21–28, 144).

Eikemo ja Bambra (2009, 3–6) ovat myös luokittelleet eurooppalaisia hyvinvointivaltioita niiden tarjoaman sosiaaliturvan tason perusteella Esping-Andersenin aiempaa hyvinvointiregiimitutkimusta täydentäen. Vaikka Esping-Andersenin typologiat tarjoavat kattavan kuvauksen eri maiden välisistä eroista, tässä työssä sovelletaan Eikemon ja Bambran luokittelua, joka mahdollistaa tarkemman analyysin siitä, miten sosiaaliturvan taso vaikuttaa eri ikäryhmien ja sukupuolten työttömyyskokemuksiin Euroopan Unionin maissa. Tämän lähestymistavan avulla pyrin ymmärtämään paremmin, miten erilaiset sosiaalipolitiikan mallit vaikuttavat kansalaisten kokemaan hyvinvointiin työttömyyden aikana. Tarkoitus ei tässä tutkielmassa ei ole testata sitä, ovatko esitellyt luokittelumallit oikeita tai vääriä. Sen sijaan tarkoitus on hyödyntää näitä malleja ja katsoa, olisiko niiden pohjalta mahdollista ymmärtää ja tulkita työttömyyden ja hyvinvoinnin välisiä yhteisvaikutuksia.

Pohjimmiltaan Eikemon ja Bambran hyvinvointiregiimimallissa on kolme toisiinsa liittyvää periaatetta, joihin säännökset perustuvat: universalismi (korostuu pohjoismaisissa hyvinvointivaltiossa), sosiaalivakuutus (Mannereuroopan, Etelä- ja Itä-Euroopan hyvinvointivaltiot) ja tarveharkinta (anglosaksinen hyvinvointivaltio). Universalisiin säännöksiin perustuvissa järjestelmissä ei oteta huomioon aiempia maksuja eikä tarveharkintaa, ja niitä tarjotaan kaikille kansalaisille, jos tietyt sosiaaliset tai terveydelliset kriteerit täyttyvät (Bambra & Eikemo, 2009). Sosiaaliturvajärjestelmissä oikeus etuuksiin riippuu aiemmista maksuista, ja se heijastaa usein aiempia ansiotuloja. Tarveharkintaisissa järjestelmissä kelpoisuutta rajoitetaan tulojen perusteella, ja taloudellinen tuki ohjataan sitä eniten tarvitseville yleensä sen jälkeen, kun he ovat käyttäneet kaikki muut keinot, kuten henkilökohtaiset säästöt, loppuun. Työttömyys-turva kussakin hyvinvointivaltiojärjestelmässä koostuu näiden erilaisten periaatteiden yhdistelmästä, ja pohjoismainen hyvinvointivaltio on yleensä anteliaampi kuin

muut hyvinvointivaltiojärjestelmät, erityisesti anglosaksisiin ja itäeurooppalaisiin järjestelmiin verrattuna (Bambra & Eikemo, 2009). Tutkielmaa varten muokkaamani jäsennys perustuu Eikemon ja Bambran hyvinvointivaltioregiimiluokitteluun, joka löytyy liitteestä 1.

On tärkeää ymmärtää, että hyvinvointiregiimit, kuten muutkin typologiat, ovat pelkkiä ideaalimalleja, joiden avulla tutkijat voivat tiivistää yhtäläisyyksiä ja hahmottaa taustatekijöitä (Korpi & Palme 2004, 156). Hyvinvointivaltioiden luokittelut ovat näin ollen teoreettisia malleja, jotka ovat usein abstraktioita. Näistä typologioista on kuitenkin hyötyä, koska ne tarjoavat jäsenyneyttä selitysmalleja ja yleistettävyyttä sosiaalisten ilmiöiden tutkimiseen. Typologioiden väliset erot toimivat analyttisinä työkaluina, joiden avulla voidaan tuoda esiin hyvinvointivaltioregiimien erityispiirteitä. Hyvinvointiregiimejä käytetään vertailevassa tutkimuksessa juuri siksi, että niiden avulla voidaan luoda käsitteellinen kehys, joka huomioi sekä erot että yhtäläisyydet riittävästi.

Työttömille tarjottava sosiaaliturva on ollut myös tutkimuksen kohteena työttömyyden ja hyvinvoinnin välisen yhteyden tarkastelussa. Bartleyn ja Plewiksen selvitys, jossa verrattiin tarveharkintaisia ja muita kuin tarveharkintaisia työttömyysetuuksia Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa, osoitti, että muita kuin tarveharkintaisia etuuksia saavien terveys oli parempi kuin tarveharkintaisia etuuksia saavien (Bartley & Plewis 2002, 336–341). Kokonaisvaltaisemman käsityksen saamiseksi on tärkeää vertailla eri maita, joissa on erilaisia lähestymistapoja sosiaaliturvaan, jotta voidaan kehittää poliittisia toimia työttömien terveyden parantamiseksi. Subjektiiivista hyvinvointia koskevassa kirjallisuudessa on kiinnitetty suhteellisen vähän huomiota hyvinvointivaltion rooliin (Bjørnskov, Dreher & Fischer, 2007, 290–292; Ott 2010, 354; Veenhoven 2000, 124–125). Aiemmissä tutkimuksissa on yleensä keskitytty joko työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin (Bartley, Ferrie & Montgomery, 2006) tai työllisyystilanteen muutoksiin ja terveyteen yhdessä tai rajoitetussa määrässä samankaltaisia maita (Bartley & Plewis, 2002; Korpi, 2001; Rodriguez 2001, 1403–1411). Sen sijaan on niukemmin tietoa siitä, miten erilaiset sosiaaliturvan lähestymistavat voivat vaikuttaa hyvinvointiin erityisesti ikääntyvien työttömien osalta.

Florez ja Perales (2016, 630) tutkivat European Social Surveyn (ESS) aineiston avulla, miten työsuhdeturva vaikuttaa epävirallisten työmarkkinoiden kokoon Euroopan maissa, ja havaitsivat, että työsuhdeturvan tiukempi sääntely vähentää epävirallisten työmarkkinoiden kokoa. Kirjoittajat myös totesivat havaintojensa pohjalta työsuojelussa olevan kaksi osa-aluetta: työllisten suojeleminen ja työttömien suojeleminen (Florez & Perales 2016, 630–631).

2.3 Sukupuolen, työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteydet

Tutkimukset viittaavat siihen, että sukupuoleen perustuvat erot työttömyyden vaikutuksissa hyvinvointiin liittyvät miesten ja naisten erityisiin asemiin ja rooleihin työmarkkinoilla, yhteiskunnassa ja perheessä, mikä saattaa johtaa erilaisiin vaikutuksiin kummankin sukupuolen kohdalla (Strandh ym. 2013, 661–662, Walby 2020, 415–418).

Sosiaaliturvanjärjestelmien ohella makrotason ilmiöt, mukaan lukien sukupuoleen liittyvät normit, vaikuttavat osaltaan työttömien miesten ja naisten välisiin terveyseroihin eri maissa (Strandh ym., 2013, Van der Meer 2014). Defamilialisaatioksi kutsuttavalla käsitteellä viitataan hyvinvointivaltiojärjestelmien käytänteisiin, joissa valtiot julkisen vallankäytön keinoin tukevat kansalaisiaan eriasteisin etuuksin ja oikeuksin turvatakseen yksilöiden riittävän hyvinvoinnin tason. Tässä mielessä valtio ikään kuin ottaa sukulaisuussuhteisiin tai läheissuhteisiin kuuluvaa vastuuta yksilöiden hoivan toteutuksesta. (Strandh ym. 2013, 652, 661.)

Sukupuolella on keskeinen rooli tarkasteltaessa sitä, kuinka työ ja muut elämäalueet jaetaan ja toteutetaan työkäisten miesten ja naisten kesken. Terminä sukupuoli ei ole jäykkä vaan ilmiö, jossa identiteettiä neuvotellaan jatkuvasti uudelleen. On tutkimustuloksia, jotka viittaavat siihen, että perinteiset ja yhteiskunnalliset käyttäytymisodotukset eroavat miesten ja naisten välillä, missä naiset ovat vastuussa hoivatyöstä (perhetoiminnoista) ja muista kotitaloustoiminnoista, kun taas miehet ottavat ensisijaisen roolin palkkatyötoiminnoissa. (Mensah & Adjei 2020, 2, 10.) Boyen (2009, 509–510) 25 Euroopan maata ja 13,425 vastaajaa kattavan tutkimuksen mukaan noin 40 % työkäisistä naisista ei osallistunut palkkatyöhön, kun vastaava luku miehillä oli 1,5 %. Tutkimus osoitti lisäksi, että naiset käyttävät noin 13 tuntia enemmän viikossa palkattomaan työhön verrattuna miehiin.

Tilanteissa, joissa naisten työllisyysasteet ovat verrattavissa miesten työllisyysasteisiin ja joissa odotuksiin kuuluu jatkuva työllistyminen, naisten pitäisi kokea työtömänä ollessaan samanlaisia psykososiaalisia ja taloudellisia paineita kuin miehet, jolloin sukupuolten väliset erot työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä suhteessa ovat vähäiset. Useat tutkijat ovat myös korostaneet tämän näkökulman huomioon ottamisen tärkeyttä työttömyyden ja hyvinvoinnin välisen vaikutussuhteen ymmärtämisessä (Hammarström ym., 2011; McKee-Ryan ym., 2005; Strandh ym., 2013).

Tästä huolimatta monissa työttömyyttä ja henkistä hyvinvointia koskevissa tutkimuksissa ei oteta huomioon eri sukupuolijärjestelmien merkitystä. Tutkimuksissa

on havaittu, että työttömyyden vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin on voimakkaampi miesten keskuudessa (Hakim 1995, 430; Paul & Moser 2009, 280). On myös olemassa toisen suuntaisia havaintoja: joissakin tutkimuksissa työttömyyden vaikutus on samankaltainen molempien sukupuolten kohdalla ja joissakin tutkimuksissa se on voimakkaampi naisten keskuudessa (Frasquilho ym., 2016; Hammarström ym., 2011; Thomas, Benzevel & Stansfeld, 2005). Viimeaikaiset havainnot, jotka paljastavat kuitenkin huonommat vaikutukset miesten keskuudessa Irlannissa ja samanlaiset vaikutukset miehiin ja naisiin Ruotsissa, korostavat kontekstin vaikutusta työttömyyden, sukupuolen ja henkisen hyvinvoinnin väliseen suhteeseen (Strandh ym., 2013). Tämä havainto antaa aiheutta lisätutkimukseen, jossa selvitetään sukupuolijärjestelmien roolia työttömyyden ja hyvinvoinnin välisen suhteen muotoutumisessa ja jossa tarkastellaan tätä dynamiikkaa kattavasti useammassa eri maassa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että tässä luvussa olen pyrkinyt selventämään työttömyyden ja hyvinvoinnin välistä epäsuotuisaa suhdetta kirjallisuuskatsauksen avulla. Aiemmista tutkimuksista ja teorioista nostin esiin selvityksiä moninaisista kytkenöistä työttömyyden, sukupuolen, iän ja hyvinvointiin välillä. Ottamalla huomioon iän vaikutuksen pyrin tarkastelemaan sen oletuksen paikkansapitävyyttä, jonka mukaan nuoremmille ikäryhmille voi aiheutua työttömyydestä suhteellisesti vähemmän haittaa koettuun hyvinvointiin kuin vanhemmille henkilöille. Kävi myös ilmi, että empiirisessä tutkimuksessa on saatu ristiriitaisia tuloksia sukupuolten välisistä eroista. Sukupuolten väliset erot subjektiivisessa hyvinvoinnissa voivat johtua perinteisten sukupuolimallien juurtumisesta, ja niiden merkitys voi mahdollisesti vähentyä, kun sukupuolten rooleihin omaksutaan uusia näkökulmia. Sukupuolen vaikutuksen tarkastelu yhdessä hyvinvointivaltiojärjestelmien kanssa on mielenkiintoista, koska se mahdollistaa sukupuoliroolien välisten erojen tutkimisen näiden järjestelmien välillä. Tässä tutkimuksessa korostetaan tarvetta ottaa huomioon iän, sukupuolen ja hyvinvointivaltion järjestelmien ristikkäisyys, jotta työttömyyden vaikutusta hyvinvointiin voidaan ymmärtää kokonaisvaltaisesti.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käytetty aineisto ja menetelmät. Ensimmäiseksi kuvataan käytetyn aineiston lähde ja valintaperusteet. Seuraavaksi esitellään tutkimuksessa käytetyt muuttujat ja niiden operationalisointi. Kolmantena käsitellään tilastolliset menetelmät, joita käytettiin aineiston analysoinnissa. Lopuksi esitetään aineiston kuvailevat tilastot ja tutkimuksen eettiset näkökohdat.

3.1 Aineiston esittely

Tässä tutkielmassa käytetty aineisto on peräisin European Social Surveystä (ESS), joka on vuodesta 2002 lähtien joka toinen vuosi toteutettu kansainvälinen kyselytutkimus Euroopan maissa. Jokaisessa maassa otos muodostetaan edustavasta otoksesta yksilöitä tiukkojen satunnaisotantamenetelmien avulla. Kaikissa maissa pyritään keräämään vähintään 1 500 henkilön otos, tai 800 henkilön otos, jos maan väkiluku on alle kaksi miljoonaa. ESS:n ydinmoduuli koostuu joukosta demografisesti merkityksellisiä taustakysymyksiä, jotka ovat erittäin kiinnostavia tämän tutkielman kannalta. Tähän mennessä ESS:stä on julkaistu yhdeksän täyttä kierrosta, ja kymmenes kierros on osittain julkaistu, koska kaikkien osallistuvien maiden aineistoa ei ole vielä saatavilla. Yhteensä 40 Euroopan maata on osallistunut tähän mennessä, mutta kaikki maat eivät ole osallistuneet joka kierroksella. (ESS verkkosivut: "sampling".)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia työttömyyden ja hyvinvoinnin välistä suhdetta ottaen huomioon tekijät, kuten ikä ja sukupuoli, sekä selvittää, miten tämä suhde vaihtelee eri konteksteissa. Tämä edellyttää pääsyä yksilötason tietoihin, jotka sisältävät vertailukelpoista tietoa. Tässä tutkimuksessa käytetty tietolähde oli

Euroopan sosiaalitutkimuksen yhdeksäs kierros, joka toteutettiin vuonna 2018. Koska se kattaa suuren määrän Euroopan maita, se tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia vertailevaan hyvinvointivaltiotutkimukseen ja sopii tämän tutkimuksen vertailevaan lähestymistapaan. Yhdeksännen ESS-kierroksen aineisto käsitti 30 maata, joista 25 valittiin mukaan tässä tutkimuksessa hyvinvointivaltion typologian perusteella. Yhdeksännen kierroksen ESS-tutkimukseen osallistui 44,577 henkilöä. Kysely toteutettiin kasvokkain tehtyinä haastatteluina satunnaisotannalla, joka edusti vähintään 16-vuotiaita väestöä ja jossa jokaisen maan tavoitevastausprosentti oli vähintään 70 % (ESS verkkosivut.)

Päätös käyttää Euroopan sosiaalitutkimuksen yhdeksännen kierroksen (2018) tietoja kymmenennen kierroksen (2020) sijaan perustui tutkijan harkintaan. Ensinnäkin yhdeksännessä kierroksessa oli mukana suurempi määrä maita, mikä lisäsi tilastollista tehoa ja mahdollisti edustavamman otoksen käytön. Toiseksi Covid-19-pandemian aikana vuonna 2020 kerättyjen tietojen erityisolosuhteet saattavat vääristää tuloksia, erityisesti tutkittaessa työmarkkinoiden dynamiikkaa vanhempien henkilöiden keskuudessa. Valitsemalla yhdeksännen kierroksen pyrin varmistamaan vakaamman ja edustavamman katsauksen työttömyyden, hyvinvoinnin ja demografisten muuttujien välisestä suhteesta.

3.2 Käytetyt muuttajat

Riippuva muuttuja

Tutkimuksessa selitettävänä eli riippuvana muuttujana käytettiin hyvinvointia. Subjektiiivisen hyvinvoinnin indikaattorina käytettiin muuttujaa "Onnellinen", joka mittaa positiivista tunnetta. Tämä muuttuja perustuu vastaajien itsearviointiin, jossa heitä pyydettiin arvioimaan omaa onnellisuuttaan asteikolla 0-10 (0=erittäin onneton, 10=erittäin onnellinen). Muuttuja "onnellinen" on yleisesti käytetty riippuva muuttuja tutkimuksissa ja tilastollisissa analyyseissä subjektiiivisen hyvinvoinnin ymmärtämiseksi (Agrawal, Sharma, Bruni & Iazzolino 2023). Tässä tutkimuksessa sitä käytetään tutkimaan, kuinka erilaiset riippumattomat muuttajat, kuten työllisyystilanne, ikä ja sukupuoli, liittyvät tai ennustavat kyselyyn osallistuneiden ilmoittamaa onnellisuuden tasoa.

Yksilötason riippumattomat muuttajat

Tässä tutkimuksessa työllisyystilanne toimii ensisijaisena riippumattomana eli selitettävänä muuttujana. Analyysiin kuuluu vastaajien subjektiiivisen hyvinvoinnin

tarkastelu suhteessa heidän työllisyystilanteensa ottaen huomioon myös muita selittäviä muuttujia. Nämä muuttujat valikoituvat mukaan aiemmin käsitellyn tutkimuskirjallisuuden perusteella. Tavoitteena on ensisijaisesti tarkastella, onko ikääntyvien työttömien ja tällä hetkellä työssä olevien raportoidun hyvinvoinnin välillä tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kansainvälisen työjärjestön (ILO, 2019) mukaan virallisesti työttömäksi luokiteltavaksi vaaditaan aktiivista työn hakemista, mutta merkittävä osa pitkäaikaistyöttömistä ei ehkä osallistu aktiiviseen työnhakuun. Tämä on muoto sosiaalisesti syrjäytyneestä ryhmästä, jota yleisesti kutsutaan "lannistuneiksi työnhakijoiksi", eli henkilöiksi, jotka haluaisivat työskennellä mutta ovat lopettaneet työhaun, koska uskovat, ettei heille sopivaa työtä ole saatavilla (ILO, 2015). Näin ollen valittu muuttuja kattaa sekä virallisesti työttömät että piilotyöttömyyttä kokevat henkilöt. Vastaajat, jotka ilmoittavat olevansa työttömiä riippumatta siitä, ovatko he aktiivisesti etsineet työtä viimeisen seitsemän päivän aikana, merkitään työttömiksi. Vastaajat, jotka tällä hetkellä ovat työssä ja ovat tehneet palkkatyötä edellisen seitsemän päivän aikana, merkitään työllisiksi.

Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on tutkia iän ja sukupuolen vaikutusta työttömyyden ja subjektiivisen hyvinvoinnin väliseen yhteyteen. Muodostin ESS-aineiston perusteella riippumattoman ikämuuttujan, jonka jaoin kahteen ryhmään: 54-vuotiaat tai sitä nuoremmat yhteen ryhmään ja 55-vuotiaat tai sitä vanhemmat toiseen ryhmään. Alun perin ikä oli luokiteltuna kolmeen kategoriaan. Kuitenkin otoksen suhteellisen pienen työttömien määrän vuoksi säädin ikämuuttujaa järjestelemällä sen uudelleen vain kahteen kategoriaan. Sukupuoli on toinen riippumaton muuttuja (mies tai nainen). Näiden muuttujien lisäksi tutkimuksessa käytin kontrollimuuttujina suhdestatusta ja koulutusta, joiden on aiemmin osoitettu olevan tärkeitä demografisia tekijöitä työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä suhteessa (McKee-Ryan ym., 2005; Strandh ym., 2013). Vastaajien suhdestatuksen jaoin kahteen luokkaan: "parisuhteessa" ja "ei parisuhteessa". Koulutusmuuttujan järjestin kolmeen luokkaan: perusaste, toinen aste ja korkeakoulu.

Makrotason riippumattomat muuttujat

Makrotason muuttujana käytän hyvinvointivaltioregiimejä, jotka heijastavat maiden välisiä eroja sosiaalipolitiikoissa ja -rakenteissa. Aineiston käsittelyä varten valtiot jaoin Eikemo ja Bambran (2008) luokituksen mukaisesti Pohjoismaisiin, Anglosaksisiin, Mannereurooppalaisiin, Etelä-Eurooppalaisiin ja Itä-Eurooppalaisiin. Tämä luokittelu on nähtävissä taulukossa 1.

Tässä tutkielmassa hyvinvointivaltiojärjestelmät ovat siis makrotason muuttuja, joka heijastaa maiden välisiä eroja sosiaalipolitiikoissa ja -rakenteissa. Aiemmin käsiteltyjen teorioiden pohjalta alustavana oletukseni oli, että koetun hyvinvoinnin erot työttömien ja työllisten välillä olisivat vähäisempiä pohjoismaisissa ja mannereurooppalaisissa hyvinvointivaltioissa ja merkittävämpiä anglosaksisissa, Etelä- ja Itäeurooppalaisissa hyvinvointivaltioissa.

Taulukko 1. Valtioiden jako hyvinvointiregiimeihin ESS-aineiston pohjalta (Eikemo & Bamba 2008 mukaillen)

Regiimi	Maat
Pohjoismainen	Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanska
Anglosaksinen	Irlanti, Iso-Britannia
Mannereurooppalainen	Alankomaat, Belgia, Itävalta, Ranska, Saksa, Sveitsi
Eteläeurooppalainen	Espanja, Italia, Portugali
Itäeurooppalainen	Bulgaria, Kroatia, Latvia, Liettua, Puola, Slovakia, Slovenia, Tsekki, Unkari, Viro

Lyhyenä kertauksena: tutkimuksessa käytettiin riippuvana muuttujana vastaajien kokemaa hyvinvointia, joka mitattiin muuttujalla "Onnellinen". Riippumattomat muuttujat olivat työllisyystilanne, ikä, sukupuoli sekä makrotason muuttujana hyvinvointivaltioregiimit.

3.3 Lineaarinen regressiomalli tutkimusmenetelmänä

Lineaarinen regressio on tilastollinen menetelmä, jota käytetään mallintamaan riippuvan muuttujan, hyvinvoinnin, ja valittujen riippumattomien muuttujien välistä suhdetta sekä yksilö- että makrotasolla. Tämän tutkielman riippumattomia muuttujia ovat työttömyys, ikä, sukupuoli ja hyvinvointivaltiojärjestelmät. Lineaarinen regressio edellyttää riippuvan muuttujan olevan jatkuva ja sitä käytetään mallintamaan tämän muuttujan yhteyttä yhteen tai useampaan riippumattomaan muuttujaan. Lineaarisen regression ensisijainen tavoite on määrittää parhaiten sopiva lineaarinen yhtälö, joka kuvaa näiden muuttujien välistä suhdetta. (Montgomery, Peck & Vining, 2012, 63–66.) Aiemmat tutkimukset, kuten Paul & Moser (2009) ja Hammarström ym. (2011), ovat osoittaneet, että sukupuolen vaikutukset työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä suhteessa vaihtelevat, mikä tekee tästä tarkastelusta erityisen tärkeän.

Hyvinvointia käsitellään tässä tutkimuksessa jatkuvana muuttujana, koska se mitataan asteikolla, joka kattaa hyvinvoinnin eri asteet. Vaikka onkin kiistanalaista,

noudattaako hyvinvointi suhdelukumittakaavaa, jossa on todellinen nollakohta, tässä tutkimuksessa käsittelen sitä jatkuvana muuttujana, koska sillä on toiminnallisesti tärkeitä ominaisuuksia, kuten normaalijakauma vastauksissa, mikä on tärkeää regressioanalyysissä. Lineaarisen regression ensisijainen tavoite on määrittää parhaiten sopiva lineaarinen yhtälö, joka kuvaa näiden muuttujien välistä suhdetta (Montgomery ym. 2012, 80–81). Regressiomallissa voi käyttää monia selittäviä muuttujia. Toimivaan malliin tulisi sisällyttää kaikki tärkeät muuttujat, jotka vaikuttavat tutkittavaan ilmiöön. Useita selittäviä muuttujia sisältävä malli tulisi pyrkiä muodostamaan niin, että jäännösneliöiden summa on mahdollisimman pieni. Tämä tavoite merkitsee, että malli kuvaa mahdollisimman hyvin selitettävän muuttujan vaihtelua sen keskiarvon ympärillä. (Taanila 2020, 6.)

Lineaarinen regressio tuli valituksi, koska se on tehokas menetelmä jatkuvien muuttujien välisten lineaaristen suhteiden mallintamiseen. Regressiomallissa käytettiin useita selittäviä muuttujia, kuten työttömyys, ikä, sukupuoli ja hyvinvointivaltioregiimit. Mallin sopivuuden ja tarkkuuden arvioimiseksi käytettiin R^2 -arvoa, p-arvoja sekä jäännösdiaagnostiikkaa. Regressiokertoimet antavat tietoa muuttujien välisen suhteen suunnasta ja vahvuudesta. Esimerkiksi positiivinen kerroin osoittaa, että riippumaton muuttuja lisää riippuvan muuttujan arvoa. P-arvojen avulla määritettiin, ovatko kertoimet tilastollisesti merkitseviä. Regressioanalyysi tarjoaa tarkastelukulmia siihen, miten työttömyys, ikä ja sukupuoli vaikuttavat hyvinvointiin. Regressiokertoimet antavat tietoa näiden suhteiden suunnasta ja vahvuudesta, ja tilastollinen merkitsevyys auttaa tunnistamaan merkittävät ennustajat. (Metsämuuronen 2011, 745, Montgomery ym. 2012.) Tilastolliset analyysit suoritettiin käyttäen yhdysvaltalaisyhtiö IBM:n Statistical Package for the Social Sciences -ohjelmistopakettia (SPSS) versiota 28.0.1.1.

3.4 Aineiston kuvailu ja tunnusluvut

Taulukko 2 esittää kuvailevat tilastot tutkimusjoukosta, jaoteltuna aiemmin luokiteltujen hyvinvointivaltioregiimien mukaisesti. Mukana ovat hyvinvointi riippuvana muuttujana sekä demografiset tiedot, kuten työllisyystilanne, ikä, sukupuoli, koulutus ja parisuhdestatus. Tutkimuksessa hyvinvointia mitattiin 10 pisteen asteikolla, jossa arvo 0 edustaa erittäin onnetonta ja arvo 10 erittäin onnellista. Havaintojen mukaan Pohjoismaisen ryhmän keskimääräinen hyvinvoinnin taso on korkein, 8.14, mikä viittaa siihen, että tämän ryhmän yksilöt kokevat korkeaa elämänlaatua. Mannereurooppalaisen ryhmän vastaajat raportoivat toiseksi korkeinta hyvinvointia

keskiarvolla 7.79, anglosaksiset puolestaan 7.64, jotka ovat myös verrattain korkeita arvoja. Eteläisen ja Itäisen Euroopan ryhmien vastaajien hyvinvointiasteikko osoitti alempia keskiarvoja, 7.32 ja 6.88.

Itä-Euroopan ryhmä erottui selvästi matalimmalla keskiarvolla, mikä osoittaa, että tähän ryhmään kuuluvat vastaajat kokivat muita ryhmiä vähemmän hyvinvointia. Hyvinvoinnin keskihajonnat vaihtelevat ryhmien välillä, Itä-Euroopan ryhmällä ollessa suurin (SD=2.130) ja Pohjoismailla pienin (SD=1.430). Tämä tulos viittaa siihen, että Itä-Euroopan ryhmän vastaajien kokemusten välillä oli suurempaa vaihtelua. Kaikkien järjestelmien keskimääräinen hyvinvoinnin pistemäärä oli 7,45, keskihajonnan (SD) ollessa 1,891. Viimeisen seitsemän päivän aikana työttömyyttä ilmoittavien henkilöiden osuus oli suhteellisen alhainen (4,5 % kaikista vastaajista). Ikäkategorioiden osoittavat lievää yliedustusta (10 % korkeampi) alle 55-vuotiaiden vastaajien osalta. Sukupuolijakauma osoittaa, että naisia oli vastaajissa noin 6 % enemmän kuin miehiä. Koulutustason osalta pieni enemmistö vastaajista oli saanut toisen asteen koulutuksen 38.4 %, kun taas yliopistotutkinnon suorittaneita oli 36.7 %. Pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneiden vastaajien osuus oli 24,8 %. Huomattavan suuri enemmistö vastaajista raportoi olevansa parisuhteessa (99,4 %).

Taulukko 2. Tutkimusjoukon kuvaus

	Pohjoismaat	Anglosaksiset	Manner-eurooppa	Etelä-Eurooppa	Itä-Eurooppa	Yhteensä	%
Hyvinvointi							
<i>Keskiarvo</i>	8.14	7.64	7.79	7.32	6.88	7.45	
<i>Keskihajonta</i>	1.430	1.777	1.606	1.866	2.130	1.891	
Työtilanne							
<i>Töissä</i>	6920	4257	11404	4947	14904	42432	95,5 %
<i>Työtön</i>	186	157	412	485	747	1987	4,5 %
Ikä							
<i>Alle 55</i>	3968	2315	6782	3086	8291	24443	55,1 %
<i>55 tai yli</i>	3133	2046	5028	2348	7372	19927	44,9 %
Sukupuoli							
<i>Mies</i>	3674	2053	5754	2590	6693	20 764	46,6 %
<i>Nainen</i>	3459	2367	6095	2878	9014	23 813	53,4 %
Koulutus							
<i>Perusaste</i>	1334	1251	2515	2612	3298	11 010	24,8 %
<i>Toinen aste</i>	2134	934	4833	1503	7633	17 037	38,4 %
<i>Korkeakoulu</i>	3610	2162	4458	1313	4739	16 282	36,7 %
Parisuhde							
<i>Parisuhteessa</i>	4567	2377	6989	3130	8681	25 744	99,4 %
<i>Ei parisuhteessa</i>	7	6	15	23	115	166	0,6 %
N (vastaajat)	7133	4420	11 849	5468	15 707	44 577	

3.5 Tutkimuseettinen pohdinta

Tutkimuksessa huomioitiin eettiset näkökohdat, kuten yksilöiden anonymiteetin säilyttäminen ja luotettavien tietojen käyttö. ESS:n aineisto kerättiin tiukkojen satunnaisotantamenetelmien avulla ja vastaajien anonymiteetti säilytettiin. Aineiston käyttö noudattaa Euroopan unionin yleistä tietosuojasetusta (GDPR), ja kaikki henkilötiedot käsiteltiin anonymisoidusti, jotta vastaajien yksityisyys säilyi.

Tässä tutkimuksessa on otettu huomioon neljä tärkeää vaatimusta, jotka on otettava huomioon humanistisessa tutkimuksessa. Näistä käytetään nimitystä suostumuksen, tiedottamisen, hyödyntämisen ja luottamuksellisuuden vaatimukset (TENK 2023). Suostumuksen vaatimus tarkoittaa, että informantin tulee antaa suostumuksensa ja että hänellä on oikeus vaikuttaa osallistumiseensa tutkimukseen. Lisäksi tiedottamisvaatimus tarkoittaa, että tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on annettava yksityiskohtaiset tiedot tutkimuksen tarkoituksesta, rakenteesta ja mahdollisista tulevista käyttötarkoituksista selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla (TENK 2023). Lisäksi hyödyntämisvaatimus tarkoittaa, että osallistujilta saatuja tietoja saa käyttää vain tutkimuksen erityistarkoituksiin (TENK 2023).

Arvioni mukaan tätä vaatimusta on noudatettu, sillä tietoja käytetään vain tutkimustarkoituksiin. Luottamuksellisuusvaatimus tarkoittaa sitä, että informantille taataan mahdollisimman suuri luottamuksellisuus ja että henkilötiedot säilytetään tavalla, joka estää luvattoman pääsyn niihin (TENK 2023). Tutkielman empiirisen osan tietolähteenä käytettiin ESS:n kyselyaineistoa. ESS-lähestymistapa perustuu tietojen keräämiseen, jotka sitten jaetaan tutkimusryhmien kanssa ympäri maailmaa, ja siinä noudatetaan eettisiä periaatteita, jotka ovat yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yleisesti hyväksytyjen eettisten normien mukaisia. ESS täyttää tiedottamista koskevan vaatimuksen tiedottamalla tiedonantajille tutkimuksen tarkoituksesta, heidän osallistumisestaan ja siitä, että se on lähde, jota tutkijat käyttävät tietojen hankkimiseen, sekä suostumusta koskevan vaatimuksen vaatimalla tiedonantajilta suostumuksen ennen osallistumista. Näin ollen suostumus osallistua tutkimukseen merkitsee myös suostumusta siihen, että kolmannet osapuolet voivat käyttää tietoja.

Tutkimusetiikan kannalta on tule huomioida, ESS-tiedot ovat anonymisoitu, ja kysely toteutetaan vastaajien suostumuksella. ESS noudattaa kansainvälisen

tilastokeskuksen ammattietiikkaa koskevaa julistusta. Instituutin ammattietiikkaa koskevan julistuksen (ISI 2024). ESS varmistaa luottamuksellisuuden poistamalla tietojen tunnistetiedot ja aggregoimalla tiedot yksittäisten vastaajien yksityisyyden suojaamiseksi. Henkilötiedot säilytetään turvallisesti, eikä niitä luovuteta tavalla, josta yksittäiset osallistujat voitaisiin tunnistaa. Näin ollen luottamuksellisuusvaatimus on täytetty. Lisäksi tietoja käytetään maiden analysointiin, mikä tarkoittaa, että niiden henkilöiden määrä, joihin kukin vastaus voidaan yhdistää, on suuri. Tämän vuoksi ulkopuoliset eivät voi jäljittää, mikä henkilö on antanut minkä vastauksen.

Tämä tutkielma käsittelee laajasti ottaen haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden sosiaalista tilannetta. Eettisenä näkökohtana on tärkeää korostaa sitä, että tavoitteena on valaista ja lisätä tietoa tutkittavista kysymyksistä eikä millään tavoin tukea tutkittavan kohdepopulaation leimaamista.

4 TULOKSET

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen keskeiset tulokset. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään koko väestön hyvinvointia eri hyvinvointivaltioregiimeissä. Toisessa alaluvussa keskitytään työttömien hyvinvoinnin sekä iän ja sukupuolen yhteisvaikutusten tarkasteluun eri hyvinvointivaltioregiimeissä. Regressioanalyysin tulokset esitetään taulukoissa 3 ja 4.

4.1 Koko väestön hyvinvointi eri hyvinvointivaltioregiimeissä

Taulukossa 3 on esitetty miten erilaiset tekijät, kuten työllisyys, ikä, sukupuoli, koulutus ja parisuhdestatus, vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin eri hallintomalleissa eli hyvinvointiregiimeissä. Tutkimusta varten ESS-aineistossa mukana olleet jaottelin viiteen ryhmään: pohjoismaat, anglosaksiset, mannereurooppalainen, eteläinen ja itäinen Eurooppa. Tulokset esitetään regressiokertoimina (β eli betakerroin), jotka kuvaavat muuttujien vaikutusta hyvinvointiin, ja niiden tilastollinen merkitsevyys ilmaistaan tähtimerkinnöillä: * tarkoittaa p-arvoa alle 0.05, ** alle 0.01, ja *** alle 0.001. Toisin sanoen, mitä pienempi p-arvo, sitä vähemmän todennäköistä on, että havaittu vaikutus johtuisi sattumasta.

Työttömyyden todettiin olevan merkittävästi yhteydessä matalampaan hyvinvointiin kaikissa tutkituissa ryhmissä. Erityisen voimakkaasti tämä näkyi Pohjoismaissa ($\beta = -0.885$, $p < 0.001$) ja Anglo-Saksisessa ($\beta = -0.892$, $p < 0.001$) regiimissä, missä työttömät kokivat huomattavasti vähemmän hyvinvointia verrattuna työssäkäyviin. Tämä korostaa työllisyyden merkitystä yksilöiden kokeman hyvinvoinnin kannalta.

län vaikutus hyvinvointiin vaihteli ryhmien välillä. Pohjoismaissa ($\beta=.146$, $p < 0.001$) ja Anglo-Saksisessa ($\beta= .362$ $p < 0.001$) vastaajaryhmässä vanhemmat yksilöt (yli 55-vuotiaat) kokivat parempaa hyvinvointia kuin nuoremmat, ja tämä vaikutus oli tilastollisesti merkitsevä. Mannereurooppalaisen hyvinvointiregiimin osalta iällä ei ollut merkitsevää vaikutusta ($\beta =.042$), kun taas eteläisessä ($\beta =-.399$ $p < 0.001$) ja itäisessä ($\beta =-.640$ $p < 0.001$) Euroopassa vanhempien ihmisten hyvinvointi oli merkittävästi heikompaa tilastollisesti. Alempi koulutustaso oli yhteydessä matalampaan hyvinvointiin kaikissa ryhmissä verrattuna yliopistotason koulutukseen. Eritoten Itä-Euroopassa perusasteen koulutus oli selkeästi yhteydessä alempaan hyvinvointiin ($\beta =-.791$ $p < 0.001$), mikä korostaa koulutuksen merkitystä hyvinvoinnin kannalta. Parisuhteessa olevat kokivat korkeampaa hyvinvointia verrattuna niihin, jotka eivät olleet parisuhteessa, erityisesti Pohjoismaissa ($\beta =-1.213$ $p < 0.01$). Itä-Euroopassa ero oli vähäisempi, mutta silti tilastollisesti merkitsevä ($\beta =-.492$ $p < 0.01$).

Taulukko 3. Usean muuttujan regressioanalyysi, selitettävänä muuttujana hyvinvointi

	Pohjoismaat	Anglosaksiset	Man- nereurooppa	Etelä-Eu- rooppa	Itä-Eurooppa
Työttömät (ref- erenssikategoriana töissä olevat)	-.885***	-.892***	-.453***	-.232*	-.323**
Ikä 55-v tai yli (alle 55-v ref. kat.)	.146***	.362***	.042	-.399***	-.640***
Sukupuoli nainen (mies ref. kat.)	.060	.101	.088**	.053	.118**
Perusasteen koulu- tus	-.061	-.224**	-.270***	-.250***	-.791***
Toisen asteen kou- lutus (korkeakoulu ref. kat.)	-.064	-.278***	-.106**	-.170*	-.278***
Ei parisuhteessa (parisuhteessa ole- vat ref. kat.)	-1.213**	-.071	.393	-.651(*)	-.492**
R ²	.014	.019	.007	.020	.054
Vakiotermi	8.315***	7.827***	8.102***	7.930***	7.728***
N (vastaajat)	7133	4420	11849	5468	15707
N (valtiot)	5	2	6	3	9

Vastaajia koskeva data ESS-kyselystä (9. kierros, 2018), hyvinvointivaltioregiimijaottelu Eikemo ym. (2008) mukaillen.

Luottamusväli: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$

Kaiken kaikkiaan nämä tulokset korostavat yksilöllisten ja kontekstuaalisten tekijöiden hienovaraista yhteisvaikutusta eri hyvinvointivaltioregiimeissä. Kontekstin merkitystä korostaen on huomioitava palvelujärjestelmien rooli (eli missä määrin hyvinvointivaltio vähentää yksilöiden riippuvuutta työmarkkinoista) työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä suhteessa. Työttömät demografisena ryhmänä, todennäköisesti kokevat palvelujärjestelmämuutosten ja erojen vaikutukset työssä käyviä selkeämmin johtuen heidän haavoittuvammasta asemastaan. Aiemman tutkimuksen perusteella sosiaaliturvan taso työttömyyden aikana vaihtelee eri hyvinvointivaltioregiimien välillä (Bambra & Eikemo, 2009). Tähän perustuen Pohjoismaiden vastaajien pitäisi olla paremmat hyvinvointitulokset, olettaen että vankemmat sosiaaliturvajärjestelmät vaikuttavat positiivisesti hyvinvointiin. Anglosaksinen hyvinvointivaltiomalli sen sijaan perustuu tarveharkintaisiin järjestelmiin, jotka ohjaavat taloudellista tukea suuremmassa tarpeessa oleville yksilöille usein vasta sen jälkeen, kun he ovat käyttäneet muita resursseja kuten henkilökohtaisia säästöjä (Bambra & Eikemo, 2009). Nämä poikkeavuudet voivat johtaa heikompiin hyvinvointituloksiin tässä kontekstissa.

Mikä selittää havaitun merkittävän negatiivisen vaikutuksen sekä Pohjoismaissa että Anglosaksisten valtioiden osalta, vaikka ne eroavat toisistaan sosiaaliturvan toteutustavoissa? Vaikka Pohjoismaat tarjoavat anteliaampia sosiaaliturvajärjestelmiä, työttömyyden kohonneen negatiivisen vaikutuksen hyvinvointiin voisi osittain selittää näissä hyvinvointivaltioissa vallitseva vahva työnormi. Aiempien tutkimusten perusteella maat usein ylläpitävät vahvaa työnormia, korostaen työkuultuuria, joka asettaa suuren merkityksen työllisyydelle ja politiikoille, jotka tukevat aktiivista osallistumista työmarkkinoille (Esping-Andersen, 1990; Bambra & Eikemo 2009). Toisaalta anglosaksisen hyvinvointivaltioregiimin vastauksissa ilmenevä työttömyyden merkittävä negatiivinen vaikutus koettuun hyvinvointiin voi viitata rajoitettuun turva- verkkoon työttömille, jossa taloudellista tukea suunnataan pääasiassa tarpeessa oleville, usein vasta henkilökohtaisten säästöjen ehtymisen jälkeen (Bambra & Eikemo, 2009). Tässä tapauksessa voidaan väittää, että negatiiviset vaikutukset johtuvat taloudellisista takaiskuista, koska tämän järjestelmän hyvinvointivaltiot käyttävät pääasiassa tarveharkintaisia järjestelmiä.

Lisäksi työttömyyden suhteellisen vähäinen negatiivinen vaikutus hyvinvointiin mannereurooppalaisissa, Itä ja Etelä-Euroopan hyvinvointivaltioregiimeissä voidaan osittain selittää niiden nojaamisella sosiaalivakuutusetuksiin. Näissä järjestelmissä etuuksien saanti riippuu aiemmista maksuista, mikä joiltakin osin on suotuisampaa kuin anglosaksisissa hyvinvointivaltioissa käytössä olevat tarveharkintaiset järjestelmät (Bambra & Eikemo, 2009). Toinen huomioitava seikka on, että työn kulttuurinen painotus näissä järjestelmissä ei ehkä ole yhtä vahvaa kuin pohjoismaissa.

Koska hyvinvointi toimii mielenterveyden määrittäjänä, on järkevää olettaa, että havaittu negatiivinen suhde työttömyyden ja hyvinvoinnin välillä tuloksissa saattaa johtaa heikkoon mielenterveyteen. Lisäksi työllisyyteen liittyvät vaihtelevat taloudelliset tarpeet voivat johtaa erilaisiin hyvinvointituloksiin. Yleisesti ottaen yksilöt, joilla on voimakkaat psykososiaaliset ja taloudelliset tarpeet, todennäköisesti kokevat suurempia kielteisiä vaikutuksia työttömyyden seurauksena (Strandh ym., 2013). Voidaan esittää, että tästä syystä Pohjoismaissa työttömyys vaikuttaa hyvinvointiin kielteisemmin verrattuna Mannereurooppalaisiin, Anglosaksisiin, Itä- ja Etelä-Euroopan järjestelmiin. Pohjoismaisen hyvinvointivaltioregiimin alueella työnteolla saattaa olla syvempi merkitys, erityisesti sosiaalisten kontaktien edistämässä, identiteetin muovaamisessa ja sosiaalisen statuksen määrittämisessä. Tämän seurauksena työttömyys todennäköisesti johtaa merkittävämpään kielteiseen vaikutukseen hyvinvointiin verrattuna järjestelmiin, joissa sosiaalisten kontaktien tarve täytetään vaihtoehtoisin keinoin ja identiteetti ei ole yhtä läheisesti kytköksissä työllisyyteen.

4.2 Työttömien hyvinvointi eri hyvinvointivaltioregiimeissä

Seuraavana tutkimuksen vaiheena oli tarkastella, miten eri demografiset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat työttömien hyvinvointiin Pohjoismaalaisten, Anglo-Saksisen, Mannereuroopan, Etelä- ja Itä-Euroopan hyvinvointivaltioregiimiryhmittelyjen mukaisesti. Analyysissä käytettiin monimuuttujaregressiota hyvinvoinnin selvittämiseksi, ja tarkasteltiin ikää, sukupuolta, koulutustasoa ja parisuhdestatusta. Tulokset ilmoitettiin betakertoimina, ja niiden tilastollinen merkitsevyys osoitettiin p-arvojen avulla.

Pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa ikä ei ole merkittävästi yhteydessä työttömien hyvinvointiin. Myöskään sukupuoli, koulutus ja parisuhdestatus eivät osoita merkittäviä vaikutuksia. Anglosaksisissa maissa vanhempi ikä ei ole yhteydessä merkittävästi parempaan hyvinvointiin työttömien keskuudessa, kun taas toisen asteen koulutus on yhteydessä merkittävästi huonompaan hyvinvointiin ($\beta = -2.304$, $p < 0.05$). Mannereurooppalaisissa hyvinvointiregiimin vastauksissa ei ollut merkittävää yhteyttä iän ja hyvinvoinnin välillä. Lisäksi sukupuoli, koulutus ja parisuhde eivät ole merkittävästi yhteydessä hyvinvointiin. Eteläiset maat näyttävät sekalaisia tuloksia, joissa vanhempi ikä ei ole yhteydessä merkittävästi parempaan hyvinvointiin työttömien keskuudessa. Naisena oleminen oli merkittävästi yhteydessä parempaan hyvinvointiin ($\beta = 0.604$, $p < 0.05$), kun taas matalampi koulutustaso ja parisuhteessa oleminen eivät ole merkittävästi yhteydessä huonompaan hyvinvointiin. Itäisissä

hyvinvointivaltioissa vanhempi ikä on merkittävästi yhteydessä parempaan hyvinvointiin työttömien keskuudessa ($\beta = 1.994$, $p < 0.05$). Naisten antamat vastaukset olivat myös yhteydessä korkeampaan hyvinvointiin ($\beta = 0.768$, $p < 0.01$), kun taas matalampi koulutustaso oli merkitsevästi yhteydessä huonompaan hyvinvointiin ($\beta = -1.003$, $p < 0.01$).

Taulukko 4. Usean muuttujan lineaarinen regressio koskien työttömiä kussakin hyvinvointivaltioregimissä, selitettävänä muuttujana hyvinvointi.

	Pohjoismaat	Anglosaksiset	Man- nereurooppa	Etelä-Eu- rooppa	Itä-Eurooppa
Ikä 55-v tai yli (alle 55-v ref. kat.)	.481		.319	.238	1.994*
Sukupuoli nainen (mies ref. kat.)	-.007	-.005	.117	.604*	.768**
Perusasteen koulu- tus	-.405	.596	.049	-.115	-1.003**
Toisen asteen kou- lutus (korkeakoulu ref. kat.)	-.015	-2.304*	.080	.062	-.255
Ei parisuhteessa (parisuhteessa ole- vat ref. kat.)			1.747	-.951	-1.258
R ²	.008	.115	.002	.035	.071
Vakiotermi	7.526***	7.111***	7.369***	6.511***	5.988***
N (vastaajat)	186	157	412	485	747
N (valtiot)	5	2	6	3	9

Vastaajia koskeva data ESS-kyselystä (9. kierros, 2018), hyvinvointivaltioregimijaottelu Eikemo ym. (2008) mukaan.

Luottamusväli: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$

Nämä tulokset korostavat erilaisten tekijöiden vaikutusta työttömien hyvinvointiin eri hyvinvointivaltioregimeissä, painottaen kontekstuaalisten tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ymmärtäessämme työttömyyden vaikutusta subjektiiviseen hyvinvointiin. Vaikka maista ja työttömistä osallistujista on rajallinen määrä, mikä hankaloittaa tilastollisesti merkittävien tulosten saavuttamista, ei-merkittävä trendi ilmenee

Pohjoismaissa, mannereurooppalaisissa, eteläisissä ja itäisissä hyvinvointivaltioregionneissa, viitaten siihen, että vanhempien työttömien hyvinvointi on korkeampi verrattuna näiden järjestelmien yleiseen väestöön. Nuorempien ja vanhempien ihmisten välinen dynamiikka näyttää vaihtelevan kussakin väestössä. Tästä syystä ikä vaikuttaa eri tavalla työttömien keskuudessa verrattuna yleiseen väestöön. Vanhempien työttömien analyysi anglosaksisessa järjestelmässä ei ollut mahdollista tämän järjestelmän rajallisen edustuksen vuoksi, johon kuuluu vain kaksi maata (Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta). Näin ollen riittämätön määrä vanhempia työttömiä esti syvällisemmän analyysin tekemisen. Kuitenkin näyttää siltä, että havaittu trendi on samankaltainen kuin pohjoismaisen ja mannereurooppalaisen hyvinvointivaltioregionneissa.

Mahdollinen erisuuntainen vaikutus, joka tarkoittaa korkeampaa hyvinvointia ikääntyneiden työttömien keskuudessa verrattuna yleiseen väestöön, voi liittyä dekommodifikaatioon. Tämä on erityisen tärkeää työttömille heidän haavoittuvan markkina-asemansa vuoksi, ja vieläkin merkittävämpää ikääntyneille työttömille, jotka saattavat kohdata terveysongelmia ja epävarman tulevaisuuden. Näiden maiden sosiaaliturvajärjestelmät voivat mahdollisesti vaikuttaa myönteisesti ikääntyneiden työttömien hyvinvointiin. Lisäksi itäisissä maissa ikääntyneiden työttömien hyvinvointi on merkittävästi korkeampi verrattuna yleiseen väestöön. Ero ikääntyneiden työttömien ja nuorempien työttömien välillä on lähes kolme kertaa suurempi kuin ero ikääntyneiden ja nuorempien henkilöiden välillä yleisessä väestössä.

Tähän kontrastiin voivat vaikuttaa työkuulttuurin erot, kuten varhaisempi eläkeikä joissakin maissa ja alhaisemmat työnormit toisissa maissa. Tämä selitys vaikuttaa uskottavalta erityisesti järjestelmissä, joissa järjestelmät ovat vähemmän anteliaita. Sen sijaan, että oletetaan, että ikääntyneiden työttömien parempi hyvinvointi liittyy yksinomaan työttömyysetuuksiin, on järkevämpää päätellä, että se liittyy myös muihin tekijöihin, kuten aikaisempaan eläkeikään ja työnormeihin.

Ikääntyneiden työttömien ja koko väestön hyvinvoinnin väliset erot voivat kuitenkin liittyä myös nuorempien työttömien ryhmän koostumukseen, johon kuuluvat sekä nuoret aikuiset että keski-ikäiset, enintään 54-vuotiaat henkilöt. Ryhmittely rakennettiin, jotta varmistettiin riittävä määrä näytteitä analyysiä varten. On uskottavaa ajatella, että iäkkäiden työttömien kohonnut hyvinvointi voi olla seurausta tasapainottavasta vaikutuksesta: keski-ikäisten henkilöiden läsnäolo toisessa ryhmässä mahdollisesti heikentää nuorempien henkilöiden hyvinvointia, mutta samalla vaikuttaa iäkkäiden työttömien havaittuun korkeampaan hyvinvointiin, erityisesti Itä-Eurooppalaisten maiden osalta.

Yksilötasolla sekä teoreettisesti että aiempien tutkimusten mukaan työttömyyden odotetaan tuottavan ikääntyneille yksilöille kielteisiä hyvinvointituloksia verrattuna

nuorempiin työttömiin (Paul & Moser, 2009). Tämä johtuu osittain siitä, että iäkkäät yksilöt ovat tyypillisesti saavuttaneet tietynlaisen elämänlaadun, joka voi heikentyä, jos työttömyys johtaa tulojen vähenemiseen (Unger ym., 2018). Lisäksi yli 45-vuotiaat yksilöt kohtaavat usein suurempia haasteita työmarkkinoille palaamisessa ja kokevat yleensä pidempiä työttömyysjaksoja muihin ikäryhmiin verrattuna (Unger ym., 2018). Näin ollen tällaisilla olosuhteilla voi olla haitallisia vaikutuksia hyvinvointiin, kun otetaan huomioon työn keskeinen rooli ikääntyneiden yksilöiden minäkuvassa (Jahoda, 1982).

Yllättäen tämän tutkimuksen havainnot eivät täysin vastaa näitä aiempia havaintoja, sillä iäkkäillä työttömillä (55-vuotiaat tai sitä vanhemmat) yksilöillä oli korkeampi koettu hyvinvointi verrattuna nuorempaan ikäryhmään. Tosin aiheellinen huomio tässä kohden on, että nämä analyysitulokset olivat tilastollisesti merkitseviä vain Itä-Euroopan hyvinvointivaltioregiimin osalta. Tämä tulos viittaa siihen, että nuoremmat ja keski-ikäiset työttömät yksilöt saattavat paikoitellen kohdata merkittävämpiä haasteita työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteisvaikutusten takia.

Sukupuoleen perustuvia eroja hyvinvoinnissa pohjoismaisissa, anglosaksisissa ja mannereurooppalaisissa hyvinvointivaltioregiimeissä eivät myöskään ole tilastollisesti merkitseviä, mikä viittaa siihen, että työttömyydellä on samanlainen kielteinen vaikutus sekä miehiin että naisiin. Tämä viittaa yhteiseen työnormiin, joka vaikuttaa molempien sukupuolten hyvinvointiin yhtä paljon, vaikka tilastollinen merkitsevyys puuttuu. Yhteiskunnalliset normit ja odotukset vaikuttavat tyypillisesti siihen, miten miehet ja naiset kokevat työttömyyden (Strandh ym., 2013; Unger ym., 2018). Sen sijaan itäisissä ja eteläisissä järjestelmissä naiset osoittavat huomattavasti korkeampaa hyvinvointia kuin miehet. Nämä havainnot ovat johdonmukaisia teorioiden kanssa, joissa esitetään, että tällaisten vaihteluiden ja institutionaalisten asetelmien, erityisesti miesten ja naisten elämänmahdollisuuksia muokkaavien elättäjämallien, välillä on läheinen yhteys (Strandh et al., 2013). Vaikuttaa siltä, että perinteinen standardi miehestä pääasiallisena elättäjänä (Unger ym., 2018; Van der Meer, 2014, 43) on edelleen vallalla itäiseen ja eteläiseen Eurooppaan kuuluvissa hyvinvointivaltioregiimeissä.

Kun verrataan sukupuoleen perustuvia hyvinvointieroja työttömien ja koko väestön välillä, itäisen järjestelmän naiset raportoivat korkeammasta hyvinvoinnista kuin koko väestön naiset. He raportoivat myös hieman korkeammasta hyvinvoinnista kuin yleisväestön miehet, mikä saattaa olla pieni vaikutus työttömien naisten vaikutuksesta yleisväestön hyvinvointiin. Sukupuolten väliset erot eivät myöskään ole tilastollisesti merkitseviä Pohjoismaiden, anglosaksisen ja eteläisen järjestelmän osalta; toisin sanoen näiden järjestelmien yleisväestön miesten ja naisten välillä ei ole sukupuoleen perustuvia eroja hyvinvoinnissa. Eteläisessä järjestelmässä on kuitenkin

huomattava ero sukupuolten välisessä hyvinvoinnissa työttömän väestön ja koko väestön välillä, sillä työttömät naiset raportoivat huomattavasti korkeammasta hyvinvoinnista, kun taas koko väestössä ei ole tällaisia eroja.

Voidaan väittää, että itäisen ja eteläisen Euroopan hyvinvointivaltioregiimeissä naisten työmarkkinoille osallistumista ei kannusteta aktiivisesti, mikä johtaa siihen, että naiset kokevat vähemmän työllisyyteen liittyviä paineita ja heillä on pienempi psykososiaalinen tarve siihen kuin miehillä. Työttömien miesten alhaisempi hyvinvointi näissä järjestelmissä voi selittyä sillä, että näissä maissa vallitsevat miespuoliset elättäjämallit, mikä korostaa miesten, erityisesti avoliitossa elävien miesten, korostuneempaa taloudellista tarvetta työllistyä (Strandh ym., 2013). Lisäksi vähäiset tai olemattomat sukupuolierot työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä yhteydessä Pohjoismaisissa, Mannereurooppalaisissa ja Anglosaksisissa järjestelmissä viittaavat siihen, että naisten työllisyysasteet heijastavat miesten työllisyysasteita ja että odotukset jatkuvasta työllisyysurasta ovat samanlaiset (Strandh ym., 2013).

Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin keskeisiä kiinnostuksen kohteena olevia vaikutuksia - erityisesti ikää ja sukupuolta - käyttämällä yhteisvaikutustermiä. Tulokset on saatu yksinomaan työttömien osallistujien osalta. Tulokset osoittivat, että sukupuolella ei ole merkittävää vaikutusta työttömien kokemaan hyvinvointiin Pohjoismaisen hyvinvointiregiimin maissa. Kyseisen alueen työttömien keskuudessa vanhempi ikäryhmä ilmoitti kuitenkin korkeammasta hyvinvoinnista ($\beta = 1,058$, $p < 0,05$). Anglosaksisessa kontekstissa tulokset ovat suunnilleen samat kuin Pohjoismaissa, mikä osoittaa, että työttömyyden vaikutuksessa hyvinvointiin ei ole merkittäviä sukupuoleen liittyviä eroja. Anglosaksisissa hyvinvointivaltioissa iäkkäämmät työttömät raportoivat korkeammasta hyvinvoinnista, ja se on lähes merkitsevä ($\beta = 1,383$, $p < 0,07$). Vastaavasti Mannereuroopan hyvinvointivaltioregiimin osalta sukupuolten väliset hyvinvointierot eivät olleet merkitseviä, ja iäkkäämmät työttömät osoittivat ei-merkitsevästi korkeampaa hyvinvointia, mikä on johdonmukaista Anglosaksisten ja Pohjoismaisten havaintojen kanssa. Etelä- ja Itä-Euroopan maissa ei ollut merkittäviä eroja sukupuolten välisessä hyvinvoinnissa. Tulokset viittaavat kuitenkin siihen, että naisten hyvinvointi oli näissä maissa korkeampi, joskaan ei merkitsevästi. Lisäksi Itä- ja Etelä-Euroopan maiden iäkkäillä henkilöillä oli ei-merkitsevästi korkeampi hyvinvointi.

Vaikka joillakin tuloksilla ei ole tilastollista merkitsevyyttä, on havaittavissa selkeä suuntaus. Pohjoismaisissa, Anglosaksisissa ja Mannereurooppalaisissa hyvinvointivaltioregiimeissä molemmilla sukupuolilla oli johdonmukainen kielteinen vaikutus hyvinvointiin, mikä viittaa jaettuun työnormiin ja sukupuolirooleihin, jotka vaikuttavat miehiin ja naisiin samalla tavalla työttömyyden aikana. Tämä merkitsee, että

naiset kokevat työttömänä ollessaan samanlaisia psykososiaalisia ja taloudellisia paineita kuin miehet. Samanaikaisesti ikääntyneiden työttömien hyvinvointi on näissä järjestelmissä usein korkeampi, mikä viittaa hyvinvointijärjestelmiin sisältyvän sosiaalisen suojelun mahdolliseen vaikutukseen, kuten aiemmin on väitetty. Sitä vastoin eteläisissä ja itäisissä järjestelmissä työttömillä naisilla on yleensä korkeampi hyvinvointi kuin työttömillä naisilla. Lisäksi näiden järjestelmien iäkkäät työttömät raportoivat korkeammasta hyvinvoinnista. Nämä ei-merkittävät suuntaukset tarjoavat tietoa vallitsevista sukupuolirooleista eri hyvinvointivaltioissa.

Tein pääanalyysin lisäksi herkkyysanalyysin testatakseni tutkimusten tulosten robustisuutta. Toteutin herkkyysanalyysin käyttämällä vaihtoehtoista työttömyysmuuttujaa, joka keskittyi henkilöihin, joilla oli ollut työmarkkinaongelmia viimeisten viiden vuoden aikana, ja tulokset vastasivat suurelta osin päätuloksia. Kaiken kaikkiaan työttömyyttä kokeneiden henkilöiden hyvinvointi oli alhaisempi kuin niiden, jotka eivät olleet kokeneet työttömyyttä, kaikissa hyvinvointi, ja tilastollista merkitsevyyttä oli havaittavissa vain mannereurooppalaisen regiimin osalta ($\beta = -.258$, $p < 0,001$). Työttömien joukossa vanhemmat työkäiset Pohjoismaissa ($\beta = .223$, $p < 0,001$), anglosaksisessa ($\beta = .569$, $p < 0,001$) ja m ($\beta = .090$, $p < 0,001$) järjestelmässä osoittivat merkitsevästi korkeampaa hyvinvointia verrattuna nuorempaan ikäryhmään, mikä on johdonmukaista tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Eteläisen ja itäisen järjestelmän iäkkäämmillä työttömillä henkilöillä oli alhaisempi hyvinvointi kuin nuoremmalla ikäryhmällä.

Työttömyysmuuttujien välillä oli siis vaihtelua. Esimerkiksi iäkkäiden työttömien tilastollisesti merkitsevästi kokema parempi hyvinvointi Itä-Euroopan hyvinvointiregiimissä, kun taas toinen muuttuja osoitti iän ja työttömyyden välisen negatiivisen yhteyden. Pohjoismaissa sukupuolten välillä ei ollut merkittävää eroa, ja Mannereuroopassa havaittiin marginaalinen sukupuolten välinen ero, jossa työttömillä naisilla oli hieman korkeampi hyvinvointi kuin miehillä ($\beta = .093$, $p < 0,05$). Anglo-saksisissa ja eteläisissä järjestelmissä ei havaittu merkittäviä sukupuolieroja, kun taas itäisissä järjestelmissä työttömillä naisilla oli korkeampi hyvinvointi kuin miehillä ($\beta = .110$, $p < 0,001$). Nämä havainnot ovat siis linjassa tämän tutkimuksen tulosten kanssa, jotka osoittavat, että Pohjoismaissa ei ole merkittäviä sukupuolten välisiä eroja, kun taas itäisten alueiden työttömillä naisilla on korkeampi hyvinvointi verrattuna miehiin.

5 YHTEENVETO

Tässä luvussa käsitellään tutkimustulosten merkitystä, vertaillaan niitä aiempaan tutkimukseen ja pohditaan tutkimuksen rajoituksia sekä tulevia tutkimusmahdollisuuksia.

5.1 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu iän ja sukupuolen vaikutusta työttömien ja erityisesti 55-vuotta tai sitä vanhempien työttömien koettuun hyvinvointiin eri hyvinvointivaltioregiimeissä. Aineistona oli käytössä ESS-kyselytutkimuksen 9. kierroksen data. Vaikka aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet vahvan ja johdonmukaisen yhteyden työttömyyden ja heikentyneen hyvinvoinnin välillä (McKee-Ryan ym., 2005; Paul & Moser, 2009), ikääntyneiden työttömien koettua hyvinvointia on tutkittu suhteellisen vähän muihin ikäryhmiin verrattuna. Aiemmat tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että työttömyyden odotetaan johtavan ikääntyneiden yksilöiden heikompaan hyvinvointiin kuin nuorempien yksilöiden (Jahoda, 1982; Paul & Moser, 2009). Tämän tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan täysin vastaa näitä odotuksia.

Yleisenä huomiona tässä tutkimuksessa korostui kokemusten moninaisuus eri hyvinvointivaltiojärjestelmien välillä. Tulosten osalta Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot, joissa on perinteisesti ollut vankka sosiaaliturvajärjestelmä, osoittavat, että työttömyydellä on merkittävä kielteinen vaikutus väestön hyvinvointiin. Anglosaksisilla ja mannereurooppalaisilla hyvinvointivaltioregiimeissä työttömyydellä oli selviä kielteisiä vaikutuksia, kun taas eteläisillä ja itäisillä järjestelmillä vaikutukset ovat vaatimattomampia. Nämä erot korostavat sosiaalipolitiikan ja institutionaalisten

puitteiden ratkaisevaa roolia työttömyydestä kärsivien yksilöiden hyvinvoinnin muokkaamisessa.

Ensisijaisen tutkimuskysymyksen kannalta aineiston analyysin havaintona oli, että 55-vuotiaiden tai sitä vanhempien työttömien kokema hyvinvointi oli korkeampaa verrattuna nuorempaan ikäryhmään. Toki tulee huomioida, että tämä tulos oli tilastollisesti merkitsevä vain itäisen Euroopan hyvinvointivaltioregiimin osalta. Sama kaava oli kuitenkin havaittavissa muissakin tarkasteluissa alueissa, vaikka tilastollinen merkitsevyytensä ei täytynyt. Tämä voi tulkintani mukaan viitata siihen, että nuoremmilla ja keski-ikäisillä työttömällä saattaa olla enemmän vaikeuksia sopeutua työttömyyden hyvinvointia haastaviin vaikutuksiin. Tämä ero osittain selittyä myös sillä, että hyvinvointijärjestelmissä on sosiaaliturvamekanismeja, jotka vaikuttavat myönteisesti vanhemman väestöryhmän hyvinvointiin. Toisaalta mahdollinen selitys voi liittyä työkuluttuuriin vaihteluihin, kuten varhaisempaan eläkeikään joissakin EU-maissa (Eläketurvakeskus 2024). Tämä selitys vaikuttaa uskottavalta erityisesti niissä järjestelmissä, joissa sosiaaliturvajärjestelmät eivät ole yhtä universaaleja kuin Pohjoismaisen hyvinvointivaltioregiimin alueella. Tulosten perusteella ei kuitenkaan voinut yksiselitteisesti osoittaa yli 55-vuotiaiden tai sitä vanhempien työttömien hyvinvoinnin poikkeavan tilastollisesti merkitsevästi nuoremmista ikäryhmistä eri EU-maissa.

Lisäksi tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, selittävätkö erilaiset sukupuoliroolit työttömyyden ja hyvinvoinnin väliseen suhteeseen ja vaihtelee miesten ja naisten hyvinvointi eri hyvinvointivaltion järjestelmissä. Tällä tutkimusalueella on viime vuosikymmeninä saatu usein epäselviä tuloksia. Olemassa olevien teorioiden mukaan työttömyyden hyvinvointivaikutusten erot johtuvat miesten ja naisten erilaisista yhteiskunnallisista ja perheellisistä rooleista. Näihin rooleihin liittyy erilaisia psykososiaalisia ja taloudellisia tarpeita työllistyä. Tutkielman aineisto mahdollisti maiden välisen vertailun tekemisen.

Vaikka osalla saaduista tuloksista ei ole tilastollista merkitsevyyttä, yhteisvaikutustermien avulla on havaittavissa selkeä kaava. Tulokset osoittavat, että Pohjoismaiden, Anglosaksisen ja Mannereuroopan hyvinvointivaltioregiimeissä työttömyyden vaikutus hyvinvointiin oli vertailukelpoinen molemmille sukupuolille, eikä tilastollisesti merkitseviä eroja ollut. Tämä viittaa jaettuun työnormiin, jonka mukaan naisten pitäisi kokea työttömänä ollessaan samanlaisia psykososiaalisia ja taloudellisia paineita kuin miehet, mikä johtaa vähäisiin sukupuolieroihin työttömyyden ja hyvinvoinnin välisessä suhteessa. Pohjoismaiden osalta tämä ei ole yllättävää, sillä niille on jo pitkään ollut ominaista voimakas perhemallin muutos ja naisten korkea osallistuminen työmarkkinoille. Sitä vastoin aiemmat tutkimukset viittaavat siihen, että

anglosaksiset maat, erityisesti Irlanti, kuvaavat heikosti defamilisoitunutta kontekstia, jossa naisten osallistuminen työmarkkinoille on historiallisesti ollut vähäistä (Strandh ym., 2013).

Tässä tutkimuksessa on kuitenkin havaittu, että työttömyydellä näyttää olevan samanlainen vaikutus molempiin sukupuoliin näissä yhteyksissä. Tämä viittaa siihen, että näissä maissa on tapahtunut muutoksia, ja normi on siirtymässä kohti naisten lisääntyvää osallistumista työelämään, joka joissakin maissa alkaa jo aikaisemmin. Itäisissä ja eteläisissä järjestelmissä työttömänä olevien naisten hyvinvointi on kuitenkin huomattavasti korkeampi kuin miesten. Tämä vastaa teorioita, joiden mukaan nämä vaihtelut liittyvät institutionaalisiin olosuhteisiin, erityisesti elättäjämalleihin. Nämä tulokset korostavat sukupuoliroolien ja hyvinvointivaltion kontekstin vaikutusta työttömyyden ja hyvinvoinnin väliseen suhteeseen.

Työmarkkinoille integroitumisen ja sosiaalisen osallisuuden väliseen yhteyteen on kiinnitetty viime vuosina enemmän huomiota sekä tutkimuksessa että poliittisissa keskusteluissa (Euroopan komissio 2010; Pohlan 2019, 289). Sosiaalisella syrjäytymisellä viitataan usein elinolosuhteisiin liittyviin haittoihin, jotka vähentävät kykyä osallistua täysimääräisesti yhteiskuntaan (Euroopan komissio 2010; WHO 2008). Sosiaalinen syrjäytyminen on monimutkainen ja jatkuvasti muuttuva prosessi, jossa erilaiset haitalliset tekijät, kuten työttömyys, koulutuksen puute, terveydenhuollon saatavuus ja yhteiskunnallinen osallistuminen, vaikuttavat toisiinsa (Rözer, Hofstra, Brashears & Volker 2020, 109–111). Työttömyyden kohdalla tämä tarkoittaa, että ihminen voi ajautua alaspäin vievään kierteseen. Tämä kierre voi alkaa työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisestä, mikä voi johtaa talousvaikeuksiin ja sosiaaliseen eristäytymiseen. Nämä seikat voivat puolestaan lisätä pitkäaikaistyöttömyyden riskiä ja tehdä ihmisestä riippuvaisemman sosiaalihuollon palveluista (Gallie, Paugam & Jacobs 2003, 2–3; Bhuller, Brinch & Königs 2017, 1872).

Tutkimusten mukaan iäkkäämmät ihmiset ovat yksi sosiaalisen syrjäytymisen kannalta haavoittuvimmista ryhmistä (Stewart, Makwarimba, Reutter, Veenstra, Raphael & Love, 2009, 173–174). Tämä ryhmä on tavallisesti saavuttanut tietyn elämänlaadun, joka voi heikentyä, mikäli työttömyys pienentää saatavilla olevia tuloja. Toinen mahdollinen selitys on se, että yli 45-vuotiaiden henkilöiden on vaikeampi palata työmarkkinoille ja heillä on taipumus olla pitkiä jaksoja ilman työtä muihin ikäryhmiin verrattuna. (Unger, Tisch & Tophoven, 2018, 54–56).

Tutkimuksen tuloksilla on merkitystä sekä päätöksentekijöille että tutkijoille, sillä ne korostavat, että tarvitaan kohdennettuja toimia, joissa otetaan huomioon työttömien kohtaamat ainutlaatuiset haasteet erilaisissa hyvinvointiyhteyksissä. Tällaisten toimien toteuttamiseksi on ratkaisevan tärkeää ymmärtää hyvinvointivaltion

politiikan ja yksilöllisten tekijöiden yhteisvaikutusta. Tämän suhteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen edellyttää lisätutkimusta, jossa selvitetään mekanismeja, joiden kautta ikä ja sukupuoli vaikuttavat työttömyyden ja työttömyyden vuorovaikutuksessa eri yhteyksissä hyvinvointiin. Tulevassa tutkimuksessa olisi keskityttävä hyvinvointivaltion järjestelmien erityisiin osatekijöihin, jotka vaikuttavat työttömyyden vaihteleviin vaikutuksiin hyvinvointiin. Tältä osin on syytä tutkia syvällisemmin iän, sukupuolen ja hyvinvointivaltion kontekstien välistä yhteisvaikutusta. Lisäksi on tärkeää tutkia näiden suhteiden kehittymistä ajan myötä. Jos tätä lähestymistapaa sovelletaan tulevissa tutkimuksissa, voidaan saavuttaa perusteellisempi käsitys työttömien yksilöiden hyvinvointiin vaikuttavista monimutkaisista tekijöistä.

5.2 Tutkielman rajoitteiden ja vahvuuksien arviointi

Vaikka tämä tutkimus tarjoaa arvokasta tietoa, on tärkeää tunnustaa sen rajoitukset. Tutkimuksen aineisto on peräisin European Social Surveystä (ESS), joka kattaa vain tietyn ajanjakson ja tietyn määrän maita. Tämä voi rajoittaa tulosten yleistettävyyttä. Lisäksi aineisto perustuu itsearviointeihin, mikä voi johtaa subjektiivisuuteen ja mitausvirheisiin. Poikkileikkausaineistoon perustuva tutkimus rajoittaa mahdollisuuksia tulosten yleistettävyyteen koskien 55-vuotiaita tai sitä vanhempia työttömiä Euroopan väestössä. Tulokset todennäköisesti ovat tutkimusajankohtaan kytkeytyneitä. Toisaalta analyysin tulokset olivat pitkälti johdonmukaisia ja samansuuntaisia aiempien työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteyksiä tutkineiden selvitysten kanssa (esim. Norström ym. 2017, Aarni ym. 2020).

Pitkittäistutkimukset voisivat antaa syvällisemmän käsityksen työttömyyden ja hyvinvoinnin välisen yhteyden dynaamisesta luonteesta. Lisäksi on syytä huomata, että suurempi työttömien joukko olisi ollut toivottavaa, varsinkin kun otetaan huomioon kiinnostus työttömien tiettyä osajoukkoa, erityisesti iäkkäitä työttömiä kohtaan. Koska tämä alaryhmä on pienempi osa työttömien kokonaispopulaatiota, sitä on syytä tutkia tarkemmin. Subjektiivisten muuttujien osalta on ratkaisevan tärkeää tunnustaa niiden mahdollisesti aiheuttama harha, erityisesti itsemäärittelyn muodossa. Tämä on erityisen tärkeää, kun tutkimuksessa keskitytään vanhempiin työttömiin. Tietyissä yhteyksissä vastaajat saattavat käyttää mieluummin nimitystä "eläkeläinen", "yrittäjä" tai "kotiäiti" kuin mahdollisesti leimaavaa nimitystä "työtön". Tämä on mahdollisesti voinut vaikuttaa raportoituihin vastauksiin, mikä saattaa tuottaa tutkimukseen vääristymää.

Toisaalta käytetyn tutkimusaineiston vahvuuksia olivat satunnaistetut otokset ja suuri määrä maita. Toinen merkittävä vahvuus on subjektiivisen muuttujan sisällyttäminen tutkimukseen, jolla mitataan jotain luonnostaan subjektiivista, kuten hyvinvointia. Muuttujana sen vahvuus perustuu siihen, että sillä voidaan tarkastella yksilöllisiä kokemuksia, käsityksiä ja tunteita vastaajien itsensä kuvaamina. Subjektiiviset mittarit, jotka perustuvat usein itsearviointeihin tai henkilökohtaisiin arvioihin, tarjoavat ainutlaatua tietoa yksilön omasta käsityksestä hyvinvointinsa tilanteesta. Vaikka subjektiivisen muuttujan käyttäminen hyvinvoinnin mittaamiseen on vahvuus, on ratkaisevan tärkeää käsitellä mahdollisia vääristymiä ja valintakysymyksiä, jotka liittyvät työttömyysmuuttujaan, erityisesti iäkkäiden henkilöiden osalta, kuten aiemmin ehdotettiin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että tämän tutkimuksen tulokset liittyvät osaksi laajempaa keskustelua työttömyyden, iän ja hyvinvoinnin välisestä suhteesta. Saadut tulokset antavat tietoa siitä, miten eri tekijät vaikuttavat työttömien hyvinvointiin eri hallintomalleissa. Vastaavanlaiset, mutta vielä kattavammat jatkotutkimukset voivat auttaa kohdentamaan toimenpiteitä, jotka tähtäävät työttömien hyvinvoinnin parantamiseen eri yhteiskunnissa. Tiedon hyödyntäminen voi auttaa muokkaamaan politiikkaa ja tukitoimia, jotka ottavat huomioon kulttuuriset ja demografiset erityispiirteet. Jatkotutkimus tästä aihepiiristä olisi kiinnostavaa, jotta voidaan edistää resilienssiä ja lieventää taloudellisten epävarmuuksien negatiivisia seurauksia.

5.2.1 Tutkimuksen laadun arviointi

Validiteetti ja reliabiliteetti ovat tieteellisen tutkimuksen kaksi kulmakiveä, jotka yhdessä muodostavat perustan luotettaville ja tarkoille tuloksille. Nämä käsitteet eivät ole vain tutkimusmenetelmien teknisiä näkökohtia, vaan ne ovat olennaisen tärkeitä, jotta voidaan taata, että tehdyt päätelmät ovat tarkkoja ja hyödyllisiä. Tässä tutkimuksessa sekä validiteettia että reliabiliteettia on käsitelty huolellisesti, jotta tutkimuksen tulokset olisivat vankalla pohjalla. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, missä määrin tutkimus mittaa sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. Korkea validiteetti tarkoittaa sitä, että tulokset ovat relevantteja ja johdonmukaisia tutkittavan ilmiön kanssa. Tässä tutkimuksessa, joka koskee työttömyyden ja hyvinvoinnin välistä suhdetta, validiteetin merkitys näkyy selvästi tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Selkeä ja täsmällinen tutkimuskysymys on ollut keskeisellä sijalla tutkimuksen suunnittelussa, mikä suosii validiteettia. Tämä on ratkaisevan tärkeää sen varmistamiseksi, että tiedonkeruu ja analyysi keskittyvät juuri niihin muuttujiin ja suhteisiin, joita tutkimuksessa on tarkoitus tutkia. (Metsämuuronen 2011; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Lisäksi tutkimuksella on selkeä teoreettinen perusta erityisesti muuttujien valinnan ja työttömyyden ja hyvinvoinnin välisen suhteen analysoinnissa käytettyjen teoreettisten viitekehysten osalta. Tämä vahvistaa validiteettia, kun tutkimuskysymykset liitetään vakiintuneisiin teoreettisiin näkökulmiin. Validiteettia vahvistaa myös muuttujien operationalisointi tavalla, joka heijastaa teoreettisia käsitteitä. Tässä tutkimuksessa kaikkien muuttujien, myös työttömyyden ja hyvinvoinnin, operationalisointi on määritelty selkeästi. Esimerkiksi "onnellisuutta" käytetään subjektiivisen hyvinvoinnin indikaattorina, ja sen operationalisointi 10-pisteisellä asteikolla on kuvattu selkeästi, mikä parantaa yleistä validiteettia. Mahdollisesti iän luokittelu kahteen luokkaan on kyseenalaista. Alun perin ikä luokiteltiin kolmeen luokkaan muiden tutkimusten perusteella, joissa se on jaettu nuorempiin, aikuisiin ja vanhempiin aikuisiin. Koska otoksessa oli mukana suhteellisen vähän työttömiä henkilöitä, lisäsin otoskokoja järjestämällä heidät uudelleen vain kahteen luokkaan.

Luotettavuudella pyritään lisäksi varmistamaan, että tutkimuksen tulokset ovat luotettavia ja toistettavissa (Metsämuuronen 2011, 74–76). Korkea luotettavuus on ratkaisevan tärkeää, jotta muut tutkijat voivat tarkistaa tutkimuksen ja rakentaa sen pohjalta. Tässä tutkimuksessa useat tutkimuksen näkökohdat ovat auttaneet vahvistamaan luotettavuutta. Lineaarisen regression käyttö pääasiallisena tilastollisena menetelmänä auttaa lisäämään luotettavuutta. Tämä menetelmä mahdollistaa muuttujien välisten suhteiden järjestelmällisen analysoinnin ja vertailun aiempiin tutkimuksiin. Vaihtoehtoisen työttömyysmuuttujan ottaminen mukaan herkkyyksianalyysiä varten lisää tulosten kestävyyttä ja luotettavuutta. Se mahdollistaa tulosten poikkeamien vertailun ja arvioinnin verrattuna päämuuttujaan ja lisää luottamusta tuloksiin osoittamalla, että ne eivät ole riippuvaisia tietyistä muuttujavalinnoista. Korkeaa luotettavuutta edistävät myös tietojen korkea laatu ja suuri otoskoko. ESS:ssä on toteutettu useita toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että tietojen keruussa esiintyvät satunnaisvirheet on minimoitu, ja se on näin ollen tietolähde, joka on osoittautunut luotettavaksi ajan mittaan. Lisäksi ESS:n yhdeksännen kierroksen 25 maan kattava edustus tarjoaa vankan perustan luotettaville tuloksille. Suuri otoskoko, 44 577 henkilöä, vahvistaa myös yleistettävyyden mahdollisuutta.

Tutkielman kannalta arvioituna työn tutkimuskysymys, muuttujien operationalisointi ja valittujen tilastollisten menetelmien käyttö olivat mielestäni soveltuvia. Lähestymistapa, jossa käytin ESS:n yhdeksännen kierroksen (2018) tietoja 10. kierroksen (2020) sijaan, korostaa varovaisuutta ja vahvistaa tulosten luotettavuutta. Kaiken kaikkiaan näillä toimenpiteillä pyrin vahvistamaan tutkimuksen luotettavuutta laatua työttömyyden ja hyvinvoinnin välisestä suhteesta eri yhteyksissä.

5.2.2 Käytetyn tutkimusmenetelmän arviointi

Määrällisen tutkimusmenetelmän käyttö tässä tutkimuksessa perustuu sen luontaisiin vahvuuksiin ja soveltuvuuteen tutkimuksen tarkoituksiin. Tutkimuksen tavoitteena on syventää ymmärrystä siitä, miten ikä vaikuttaa työttömyyden ja hyvinvoinnin välisiin yhteyksiin. Kvantitatiivisille menetelmille on ominaista, että ne pystyvät edistämään tilastollisesti yleistettäviä oivalluksia (Bryman 2016, 35). Lisäksi tutkimuksessa omaksutaan teoreettinen orientaatio, jossa pyritään empiirisesti testaamaan tutkimuksessa teoreettisesti ehdotettuja vaikutuksia ja mekanismeja. Deduktiivisen tutkimuksen valinta on ratkaisevan tärkeää sen selvittämiseksi ja vahvistamiseksi, ovatko teoreettiset päättelyt johdonmukaisia empiirisen näytön kanssa, mihin kvantitatiivinen tutkimus soveltuu erityisen hyvin (Bryman, 2016, 36). Teoreettisia hypoteeseja systemaattisesti testaamalla ja analysoimalla kvantitatiivinen menetelmä mahdollistaa iän, työttömyyden ja hyvinvoinnin välisen yhteyden jäsennellyn ja täsmällisen tutkimuksen (Creswell & Creswell, 2017, 23). Euroopan sosiaalitutkimuksen (ESS) laajojen aineistojen käyttö mahdollistaa paitsi tehokkaan vertailun maiden välillä myös vankan tilastollisen analyysin, joka tukee yleisiä päätelmiämme (Kaplan, 2004). Lisäksi tutkimus sijoittuu kvantitatiiviselle tutkimusalalle ja viestii sen kanssa, joten tutkimusmenetelmän valinta on myös strategisesti sopiva.

Määrällisellä tutkimuksella on useita vahvuuksia, jotka lisäävät sen käyttökelpoisuutta tieteellisissä tutkimuksissa, erityisesti yleistettävyyden ja toistettavuuden osalta. Tilastollisten menetelmien käyttö mahdollistaa muuttujien välisten mallien ja suhteiden tunnistamisen, mikä lisää tulosten luotettavuutta. Tämä menetelmä ei kuitenkaan tavoita yksilöllisten työttömyyskokemusten vivahteikkaita ja kontekstisidonnaisia näkökohtia. Vaikka vaihtoehdot, kuten laadulliset tai mixed methods- lähestymistavat voisivat edistää syvempää ymmärrystä, ne eivät täytä tutkimuksen painotusta laajoihin maiden välisiin vertailuihin. Esimerkiksi mixed method voisi antaa kattavan kuvan, mutta vaatii merkittäviä resursseja ja haasteita integroinnissa. (Creswell & Creswell, 2017.) Kootusti voidaan todeta, että valittu kvantitatiivinen metodologia, joka on ankkuroitu ESS-tietojen analyysiin, on johdonmukainen tutkimuksen yleisen tavoitteen kanssa, joka on työttömyyden ja hyvinvoinnin välisten suhteiden tutkiminen eri yhteyksissä. Tämän lähestymistavan vahvuudet, erityisesti sen tilastollinen yleistettävyyys, ovat mahdollisia rajoituksia suuremmat ja tekevät siitä sopivan valinnan tähän tutkimukseen.

5.3 Tutkielman relevanssi sosiaalityön näkökulmasta

Tutkimuksen tulokset ovat kiinnostavia sosiaalityön kannalta, sillä ne antavat omalta osaltaan lisätietoa työttömyyden vaikutuksista hyvinvointiin eri ikä- ja sukupuoliryhmissä sekä eri hyvinvointivaltioregiimeissä. Tämä tieto voi auttaa sosiaalityöntekijöitä suunnittelemaan ja kohdentamaan tukitoimiaan tehokkaammin. Esimerkiksi tulokset voivat auttaa tunnistamaan ne ryhmät, jotka tarvitsevat erityistä tukea työttömyyden aikana, ja kehittämään interventioita, jotka parantavat työttömien hyvinvointia eri sosiaalipoliittisissa konteksteissa.

Työttömyyden vaikutusten tutkiminen osana kokonaisvaltaista hyvinvointia on sosiaalityön tiedontuotannon näkökulmasta myös ajankohtainen aihe. Tämä tutkielma on pyrkinyt tarkastelemaan hyvinvoinnin haasteita erityisesti ikääntyneiden työttömien osalta, joita on tutkittu vähemmän. On tärkeää ymmärtää, miten työttömyys vaikuttaa ikääntyneiden hyvinvointiin, koska he voivat olla erityisen alttiita työttömyyden kielteisille seurauksille kuten sosiaaliselle syrjäytymiselle. Lisäksi yhteiskunta ikääntyy, ja ikääntyneiden määrä odotetaan kasvavan 46 prosenttia vuoteen 2030 mennessä (ILOSTAT, 2019), mikä johtaa yli 50-vuotiaiden työssäkäyvien sekä osa- tai täysaikaisten eläkeläisten määrän huomattavaan kasvuun.

Ikääntyneiden työkäisten määrän kasvu työelämässä lisää tarvetta joustaviin työtapoihin ja -järjestelyihin. On myös tärkeää panostaa toimenpiteisiin, jotka tukevat ikääntyneiden työkykyä ja osaamista. Osaamisen tukeminen korostuu erityisesti tilanteissa, joissa ikääntyneiden työllistyminen edellyttää siirtymistä työuran loppuvuosina toisentyyppisiin – usein kevyempiin ja vähemmän kuormittaviin – tehtäviin. Sosiaaliturvan avulla on parhaassa tapauksessa mahdollista edistää joustavampaa työhön osallistumista, yhdistää työkyvyttömyysetuuksia ja työssäkäyntiä sekä tukea osaamisen kehittämistä koko työuran ajan. Myös ammattirakenteen muutos ja työtehtävien luonteen muuttuminen voivat itsessään auttaa jatkamaan työelämässä pidempään.

Sosiaalityöntekijät voivat hyötyä tämän työn kaltaisesta lisätutkimuksesta, koska heillä on keskeinen rooli työttömyyden seurausten käsittelemisessä. Kun tunnistetaan erot siinä, miten työttömyys vaikuttaa eri ikäryhmiin, sosiaalityöntekijät voivat räätälöidä interventioitaan tarkemmin ja tehokkaammin. Uuden ja tarkemman tutkimustiedon tuottamisen sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevista ilmiöistä voi nähdä rakenteellisen sosiaalityön kannalta keskeisenä vaikuttamiskanavana (Sosiaalihuoltolaki 7§). sillä se auttaa kehittämään toimenpiteitä, jotka vastaavat sekä ikääntyneiden työttömien erityistarpeisiin että työttömien yleisiin tarpeisiin. Lisäksi se auttaa laatimaan tietoon perustuvaa politiikkaa ja vaikuttamistoimia,

joilla pyritään tukemaan heikossa asemassa olevia ryhmiä. Kaiken kaikkiaan vanhempiin työkäisiin työttömiin keskittyvä tutkimus tarjoaa näkemyksiä, joilla voidaan parantaa sosiaalisten toimien tehokkuutta, kehittää toimintalinjoja ja edistää aiempaa soveltuvampien sosiaalityön toimenpiteiden hyödyntämistä yksilöllisissä tilanteissa. Työttömyyden, ikääntymisen ja hyvinvoinnin kokemusten syvällisemmän ymmärtämisen kannalta olisi mielenkiintoista toteuttaa laadullinen jatkotutkimus osa-aika Suomessa asuvien, eläkkeellä olevien tai muista syistä epävakaassa työmarkkinatilanteessa olevien vanhempien työkäisten työttömien kokemuksista ja merkityksenantoista hyvinvointinsa ja työelämäpolkunsu yhteenliittymistä.

LÄHTEET

- Aarnio, J., Kangas, O. & Ylikännö, M. (2020). Subjekttiivisen hyvinvoinnin osaluokkien rakentuminen työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa saavilla työttömällä. *Yhteiskuntapolitiikka* 2/2020. 168-180.
- Agrawal, S; Sharma, N; Bruni, M.E & Iazzolino, G. (2023). Happiness economics: Discovering future research trends through a systematic literature review, *Journal of Cleaner Production*, Volume 416.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137860>.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Osoitteessa:
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>.
- Alasoini, T., Joensuu, M., Juvonen-Posti, P., Järnefelt, N., Riekhoff, A., Toivio, P. & Turunen, J. 2022. Työelämän ja työmarkkinoiden muutos. Haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle. Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2022:7. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163973/Sosiaaliturvakomitea_2022_7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Alderotti, G., Vignoli D., Baccini M. & Matysiak, A. (2021). Employment Instability and Fertility in Europe: A Meta-Analysis. *Demography* 1 June 2021; 58 (3): 871–900. doi: <https://doi.org/10.1215/00703370-9164737>
- Angrist, J. & Pischke, J. (2009). *Mostly Harmless Econometrics: An Empiricist's Companion*. Princeton: Princeton University Press.
<https://doi.org/10.1515/9781400829828>.
- Bambra, C., & Eikemo, T. A. (2009). Welfare state regimes, unemployment and health: a comparative study of the relationship between unemployment and self-reported health in 23 European countries. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(2), 92-98.
- Bartley, & Plewis, I. (2002). Accumulated labour market disadvantage and limiting long-term illness: data from the 1971–1991 Office for National Statistics' Longitudinal Study. *International Journal of Epidemiology*, 31(2), 336–341.
<https://doi.org/10.1093/ije/31.2.336>
- Bartley, M., Ferrie, J., & Montgomery, SM. (2006). Health and labour market disadvantage: unemployment, non-employment, and job insecurity. In M. Marmot, RG. Wilkinson (toim.), *Social determinants of health*, 78–96. Oxford University Press.

- Bazillier, R., Boboc, C. and Calavrezo, O. (2016). Measuring Employment Vulnerability in Europe, *International Labour Review*, 155(2), 265–282.
- Bhuller, M., Brinch, C. N., & Königs, S. (2017). Time aggregation and state dependence in welfare receipt. *The Economic Journal*, 127(604), 1833–1873.
- Bjørnskov, C., Dreher, A., & Fischer, J. A. V. (2007). The Bigger the Better? Evidence of the Effect of Government Size on Life Satisfaction around the World. *Public Choice*, 130(3/4), 267–292. <https://doi.org/10.1007/s11127-006-9081-5>
- Boye K. (2009). Relatively different? How do gender differences in well-being depend on paid and unpaid work in Europe? *Soc Indic Res.* 2009;93:509–25.
- Brand, J. E. (2015). The far-reaching impact of job loss and unemployment. *Annual review of sociology*, 41, 359–375.
- Breslin, F. C., & Mustard, C. (2003). Factors Influencing the Impact of Unemployment on Mental Health among Young and Older Adults in a Longitudinal, population-based Survey. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 29(1), 5 - 14.
- Brouwers, Evelien (2020). Social stigma is an underestimated contributing factor to unemployment in people with mental illness or mental health issues: position paper and future directions. *BMC Psychology* (2020) 8:36. 1-7. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00399-0>
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford university press.
- Burgard, S. A., Brand, J. E., & House, J. S. (2007). Toward a better estimation of the effect of job loss on health. *Journal of health and social behavior*, 48(4), 369–384.
- Cheli, B., Coli, A. & Regoli, A. Measuring Employment and Unemployment from a Fuzzy Perspective. A Comparative Analysis Across European Countries. *Soc Indic Res* (2024). <https://doi.org/10.1007/s11205-024-03330-x>. 1-20.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Ehlert, M. (2016). Welfare State Institutions and Labor Market Trends. Teoksessa M. Ehlert (toim.), *The Impact of Losing Your Job*. 69–82. Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048526352-004>
- Eikemo T. & Bambra, C. (2008). The welfare state: a glossary for public health. *J Epidemiol Community Health* 2008;62. 3–6.
- Eläketurvakeskus (2024). Työ ja eläkkeet ulkomailla. Kansainvälistä vertailutietoa. Eläkeiät. Saatavilla: <https://www.etk.fi/tyo-ja-elakkeet-ulkomailla/kansainvalista-vertailutietoa/elakeiat/>
- Ervasti, H., & Venetoklis, T. (2010). Unemployment and Subjective Well-being: An Empirical Test of Deprivation Theory, Incentive Paradigm and Financial Strain Approach. *Acta Sociologica*, 53(2), 119–139. <https://doi.org/10.1177/0001699310365624>
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press.
- Euroopan Komissio (2010). *Combating Poverty and Social Exclusion. A Statistical Portrait of the European Union*. Publications Office of the European Union,

- Brussels. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-ep-09-001>
- Euroopan sosiaalitutkimus (ESS). European Social Survey. Saatavilla <https://www.europeansocialsurvey.org/data>
- Frasquilho, D., de Matos, M. G., Marques, A., Gaspar, T., & Caldas-de-Almeida, J. M. (2016). Distress and unemployment: the related economic and noneconomic factors in a sample of unemployed adults. *International Journal of Public Health*, 61(7), 821–828. <https://doi.org/10.1007/s00038-016-0806-z>
- Fryer, D. (2002). Psychological or Material Deprivation: Why Does Unemployment Have Mental Health Consequences”, in E. McLaughlin (ed.), *Understanding Unemployment: New Perspectives on Active Labour Market Policies*. 2.painos. Lontoo, Routledge. 103–125.
- Florez, L.A. and Perales, F. (2016). Labour Protection and Informal Work: A Cross-National Analysis of European Countries, 2004-2012 Special Issue: The Age of Flexibility. *International Labour Review*, 155(4), 623–650.
- Gallie, D., Paugam, S., & Jacobs, S. (2003). Unemployment, poverty and social isolation: Is there a vicious circle of social exclusion?. *European societies*, 5(1), 1-32.
- Giddens, A. (2007). *Over to you, Mr Brown: how Labour can win again*. Polity.
- Green, F. (2011). Unpacking the misery multiplier: How employability modifies the impacts of unemployment and job insecurity on life satisfaction and mental health. *Journal of Health Economics*, 30(2), 265–276. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2010.12.005>
- Hakim, C. (1995). Five Feminist Myths about Women’s Employment. *The British Journal of Sociology*, 46(3), 429–455. <https://doi.org/10.2307/591850>
- Hammarström, A., Gustafsson, P. E., Strandh, M., Virtanen, P., & Janlert, U. (2011). It’s no surprise! Men are not hit more than women by the health consequences of unemployment in the Northern Swedish Cohort. *Scandinavian Journal of Public Health*, 39(2), 187–193.
- Helsingin Sanomat (2024). Sanomalehden pääkirjoitukset 14.3.2024, 22.3.2024 ja 27.3.2024. Helsinki: Sanoma Media Finland.
- Högberg, Voßemer, J., Gebel, M., & Strandh, M. (2019). Unemployment, well-being, and the moderating role of education policies: A multilevel study. *International Journal of Comparative Sociology*, 60(4), 269–291. <https://doi.org/10.1177/0020715219874386>
- ILOSTAT Labour Force Statistics. (2019). Older workers are most discouraged in these countries. <https://ilostat.ilo.org/older-workers-are-most-discouraged-in-these-countries/>.
- Kansainvälinen työjärjestö ILO (2015). *National employment policies - A guide for workers’ organisations*. International Labour Office–Geneva:ILO. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_policy/documents/publication/wcms_334921.pdf

- Kansainvälinen työjärjestö ILO (2019). Quick guide on interpreting the unemployment rate. International Labour Office – Geneva: ILO.
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_675155.pdf
- ISI Declaration on Professional Ethics (2024). Saatavilla: <https://www.isi-web.org/about/policies/professional-ethics/isi-declaration>
- Jahoda, M. (1982). Employment and unemployment: A social-psychological analysis. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jahoda, M. (1981). Work, employment, and unemployment: Values, theories, and approaches in social research. *The American Psychologist*, 36(2), 184–191.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.36.2.184>
- Julià, M. et al. (2017). Precarious Employment and Quality of Employment in Relation to Health and Well-being in Europe, *International Journal of Health Services*, 47(3), 389–409. Saatavilla:
<https://doi.org/10.1177/0020731417707491>.
- Kaplan, D. (2004). *The Sage handbook of quantitative methodology for the social sciences* (1st ed.). Sage. <https://doi.org/10.4135/9781412986311>
- Korpi, Walter & Palme, Joakim (2004). Robin Hood, St Matthew, or Simple Egalitarianism? Strategies of Equality in Welfare States. Teoksessa Patricia Kennett (toim.) *A Handbook of Comparative Social Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited. 153–179.
- Korpi, T. (2001). Accumulating disadvantage. Longitudinal analyses of unemployment and physical health in representative samples of the Swedish population. *European Sociological Review*, 17(3), 255–273.
- MacLeod, & Conway, C. (2005). Well-being and the anticipation of future positive experiences: The role of income, social networks, and planning ability. *Cognition and Emotion*, 19(3), 357–374.
<https://doi.org/10.1080/02699930441000247>
- Maunu, T., Räisänen, H. & Tuomaala, M. (2023). Pitkä työttömyys. TEM-analyyseja 114/2023. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164842/Pitk%C3%A4%20ty%C3%B6tt%C3%B6myys.pdf>
- McKee-Ryan, F., Song, Z., Wanberg, C. R., & Kinicki, A. J. (2005). Psychological and physical well-being during unemployment: a meta-analytic study. *Journal of applied psychology*, 90(1), 53. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.90.1.53>
- Metsämuuronen, Jari (2011). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Mensah, A., Adjei, N.K (2020). Work-life balance and self-reported health among working adults in Europe: a gender and welfare state regime comparative analysis. *BMC Public Health* 20:1052. 1-14.
- Montgomery, D. C., Peck, E. A., & Vining, G. G. (2012). *Introduction to linear regression analysis* (Fifth edition.). John Wiley & Sons Ltd.

- Mousteri, V., Daly, M., & Delaney, L. (2018). The scarring effect of unemployment on psychological well-being across Europe. *Social Science Research*, 72, 146–169. <https://doi.org/10.1177/S003803859900036X>
- Norström, F., Janlert, U., & Hammarström, A. (2017). Is unemployment in young adulthood related to self-rated health later in life? Results from the Northern Swedish cohort. *BMC Public Health*, 17(1), 529.
- Norström, F., Virtanen, P., Hammarström, A., Gustafsson, P. E., & Janlert, U. (2014). How does unemployment affect self-assessed health? A systematic review focusing on subgroup effects. *BMC public health*, 14(1), 1310. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-1310>
- Näsi, E.; Perkiö, M.; Kokkinen, L. (2021). The Complexity of Decreased Work Ability: Individuals' Perceptions of Factors That Affect Returning to Work after Sick Leave. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 19, 113. 1-22. <https://doi.org/10.3390/ijerph19010113>
- OECD (2021). Työvoimatilastot. Osoitteessa [https://dataexplorer.oecd.org/vis?tm=unemployment%20rate%20&pg=0&hc\[Measure\]=Unemployment%20rate&snb=1&vw=tl&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df\[ag\]=OECD.ELS.SAE&df\[vs\]=1.0&pd=2010%2C2021&dq=EU27.UNE_RATE..T.Y55T64.UNE&ly\[cl\]=TIME_PERIOD&ly\[rs\]=LABOUR_FORCE_STATUS%2CUNIT_MEASURE&to\[TIME_PERIOD\]=false](https://dataexplorer.oecd.org/vis?tm=unemployment%20rate%20&pg=0&hc[Measure]=Unemployment%20rate&snb=1&vw=tl&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_LFS%40DF_LFS_INDIC&df[ag]=OECD.ELS.SAE&df[vs]=1.0&pd=2010%2C2021&dq=EU27.UNE_RATE..T.Y55T64.UNE&ly[cl]=TIME_PERIOD&ly[rs]=LABOUR_FORCE_STATUS%2CUNIT_MEASURE&to[TIME_PERIOD]=false).
- Ott, J. C. (2010). Good Governance and Happiness in Nations: Technical Quality Precedes Democracy and Quality Beats Size. *Journal of Happiness Studies*, 11(3), 353–368. <https://doi.org/10.1007/s10902-009-9144-7>
- Paul, K. I., & Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *Journal of Vocational behavior*, 74(3). 264–282.
- Pohlan. (2019). Unemployment and social exclusion. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 164, 273–299. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.06.006>
- Richards M. & Huppert F. (2011). Do positive children become positive adults? Evidence from a longitudinal birth cohort study. *J Posit Psychol*. 2011;6(1): 75-87.
- Rodriguez, E. (2001). Keeping the unemployed healthy: the effect of means-tested and entitlement benefits in Britain, Germany, and the United States. *American journal of public health*, 91(9), 1403–1411.
- Ruggeri, K., Garcia-Garzon, E., Maguire, Á., Matz, S. & Huppert, F. (2020.) Well-being is more than happiness and life satisfaction: a multidimensional analysis of 21 countries. *Health and Quality of Life Outcomes* 18, 192 (2020). 1-16. <https://doi.org/10.1186/s12955-020-01423-y>
- J.J. Rözer, B. Hofstra, M.E. Brashears, B. Volker (2020). Does unemployment lead to isolation? The consequences of unemployment for social networks. *Social Networks*, 63 (2020). 100-111.

- Seligman, Railton, P., Baumeister, R. F., & Sripada, C. (2013). Navigating Into the Future or Driven by the Past. *Perspectives on Psychological Science*, 8(2), 119–141. <https://doi.org/10.1177/1745691612474317>
- Sen, Amartya (1999). *Development as freedom*. New York: Knopf.
- Stewart, M. J., Makwarimba, E., Reutter, L. I., Veenstra, G., Raphael, D., & Love, R. (2009). Poverty, sense of belonging and experiences of social isolation. *Journal of Poverty*, 13(2), 173–195.
- Strandh, M., Hammarström, A., Nilsson, K., Nordenmark, M., & Russel, H. (2013). Unemployment, gender and mental health: the role of the gender regime. *Sociology of Health & Illness*, 35(5), 649–665.
- Strandh, M., Winefield, A., Nilsson, K., & Hammarström, A. (2014). Unemployment and mental health scarring during the life course. *The European Journal of Public Health*, 24(3), 440–445.
- Taanila, Aki (2020). Lineaariset regressiomallit. Verkkolähde, saatavilla: <https://taanila.fi/regressio.pdf>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi (uudistettu laitos)*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Unger, Tisch, A., & Tophoven, S. (2018). Age and gender differences in the impact of labour- market transitions on subjective health in Germany. *Scandinavian Journal of Public Health*, 46(19_suppl), 49–64.
- Valtioneuvosto (2023). Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvaa, julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä palkkaturvaa koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (Valtioneuvosto HE 11/2023). <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2023/20230011>.
- Van der Meer, P. H. (2014). Gender, unemployment and subjective well-being: Why being unemployed is worse for men than for women. *Social Indicators Research*, 115(1), 23- 44.
- Veenhoven, R. (2000). Well-being in the welfare state: Level not higher, distribution not more equitable. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 2(1), 91–125. <https://doi.org/10.1080/13876980008412637>
- Walby, Sylvia. (2020). Varieties of Gender Regimes. *Social Politics*, 27(3), 414–431. <https://doi.org/10.1093/sp/jxaa018>
- Walsh, K., Scharf, T., & Keating, N. (2017). Social exclusion of older persons: a scoping review and conceptual framework. *European Journal of Ageing*, 14(1), 81–98. <https://doi.org/10.1007/s10433-016-0398-8>
- Walsh, K., Scharf, T., Van Regenmortel, S., & Wanka, A. (2021). *Social exclusion in later life: interdisciplinary and policy perspectives*. Springer Nature.
- WHO (2008). Popay, J., Escorel, S., Hernández, M., Johnston, H., & Rispel, L. *Understanding and Tackling Social Exclusion (Final Report to the WHO)*

Commission on Social Determinants of Health From the Social Exclusion Knowledge Network). World Health Organization.
https://cdn.who.int/Tutk/docs/default-source/documents/social-determinants-of-health/social-exclusion-knowledge-network-2007.pdf?sfvrsn=6b13662_3

LIITTEET

Liite 1. Euroopan hyvinvointivaltioregiimien typologia Eikemon ja Bambran (2008, 2009) kuvaamana. Luokiteltu sosiaaliturvan tason mukaan 1–5, jossa 1 on korkein ja 5 matalin taso.

1. Skandinaavinen

- Luonteenomaista universaalisuus, suhteellisen anteliaat sosiaalietuudet, sitoutuminen täystyöllisyyteen ja tulosuojeluun sekä vahvasti interventioihin suuntautunut valtio. Valtio pyrkii edistämään sosiaalista tasa-arvoa uudelleenjakojärjestelmän kautta. Toisin kuin muut hyvinvointivaltioregiimit, skandinaavinen regiimi edistää korkeimpien standardien tasa-arvoa eikä vähimmäistarpeiden tasa-arvoa ja tarjoaa erittäin dekommodioivia ohjelmia.

2. Bismarckilainen

- Erottuu hyvinvointiohjelmillaan, joissa edut ovat usein tulosidonnaisia, työnantajan kautta hallinnoituja ja tähtäävät olemassa olevien sosiaalisten mallien säilyttämiseen. Myös perheen roolia korostetaan ja uudelleenjako on minimaalista. Kuitenkin markkinoiden rooli on marginaalinen.

3. Anglosaksinen

- Valtion tarjoama hyvinvointi on minimaalista, sosiaaliturvan tasot ovat vaatimattomia ja niihin liittyy usein tiukkoja oikeudenmukaisuusvaatimuksia, ja saajat ovat yleensä tarveharkinnan alaisia ja leimattuja. Tässä mallissa markkinoiden hallintaa kannustetaan sekä passiivisesti tarjoamalla vain minimimäärä että aktiivisesti tukemalla yksityisiä hyvinvointijärjestelmiä. Anglosaksinen hyvinvointivaltioregiimi vähentää näin ollen hyvinvointivaltion dekommodifikaatiovaikutuksia ja luo jyrkän eron niiden välillä, jotka suurelta osin luottavat valtion apuun, ja niiden, jotka pystyvät kustantamaan yksityisiä palveluita.

4. Eteläinen

- Eteläisiä hyvinvointivaltioita on kuvattu "alkeellisiksi", koska niille on ominaista hajautettu järjestelmä, joka koostuu erilaisista tulonjakomekanismeista, jotka vaihtelevat niukasta anteliaaseen ja hyvinvointipalveluista, erityisesti terveydenhuoltojärjestelmästä, joka tarjoaa vain rajallista ja osittaista kattavuutta. Perheen ja vapaaehtoissektorin rooli on myös merkittävä.

5. Itäinen

- Entisissä kommunistisissa Itä-Euroopan maissa on koettu kommunistisen hyvinvointivaltion universalismista luopuminen ja siirtyminen kohti anglosaksisen hyvinvointivaltioregiimin mukaisia politiikkoja, erityisesti markkinavetoistamista ja hajauttamista. Verrattuna muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin, näissä maissa on rajoitetut hyvinvointipalvelut.